

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS

SPECIALIOSIOS PEDAGOGIKOS KATEDRA

**Specialiosios pedagogikos (specializacija – logopedija) nuolatinių
studijų programa**

VIRGA DAMULIENĖ

**MOKYTOJO PADĖJĖJO VAIDMUO SPECIALIŲJŲ
UGDYMOSI POREIKIŲ TURINČIŲ MOKINIŲ UGDYMOSI PROCESSE**

Bakalauro baigiamasis darbas

Darbo vadovė: doc. dr. Rita Melienė

Šiauliai, 2018

Parengto baigiamojo bakalauro darbo savarankiškumo patvirtinimas

Patvirtinu, kad įteikiamas baigiamasis bakalauro darbas .....
.....yra:

1. Atliktas savarankiškai ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose.
2. Nebuvo naudotas kitame universitete / institute Lietuvoje ir užsienyje.
3. Nėra medžiagos iš kitų autorių darbų, jeigu jie nėra nurodyti darbe.
4. Pateiktas visas panaudotos literatūros sąrašas.

.....
Vardas, pavardė

.....
Parašas

Turinys

<i>Bakalauro darbo santrauka</i>	4
Įvadas	6
1 skyrius. MOKYTOJO PADĖJĖJO VAIDMUO BENDROJO UGDYMO MOKYKLOJE: TEORINĖ ANALIZĖ	9
1.1. Pagalbos teikimo specialiuosius ugdymosi poreikius turintiems mokiniams teisinis reglamentavimas	9
1.2. Specialiosios pagalbos samprata ir paskirtis	10
1.3. Mokytojo padėjėjo funkcijos ir vaidmuo, tenkinant specialiuosius ugdymosi poreikius ...	12
1.4. Iššūkiai mokytojų padėjėjams ir pasirengimas ugdyti specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius mokinius	17
2 skyrius. EMPIRINIS TYRIMAS. MOKYTOJO PADĖJĖJO VAIMUO SPECIALIŲJŲ UGDYMO SI POREIKIŲ TURINČIŲ MOKINIŲ UGDYMO SI PROCES E	22
2.1. Tyrimo metodika ir organizavimas	22
2.2. Respondentai	23
2.2.1. Mokytojo padėjėjų charakteristikos	24
2.2.2. Pedagogų, kurių klasėje dirba mokytojo padėjėjas, charakteristikos	27
2.3. Mokytojo padėjėjo vaidmuo ugdymo procese	29
2.3.1. Anketinio tyrimo, skirto mokytojų padėjėjų nuomonei tirti, rezultatų analizė	29
2.3.2. Pedagogų nuomonė apie mokytojo padėjėjo vaidmenį ugdymo procese	38
Išvados	47
Literatūra	49
Summary	53
Priedai	55

Tyrimo problema. Lietuvos mokyklose mokytojų padėjėjai pradėjo dirbti nuo 2005 m. Analizuojant šios srities specialistų rengimo standartą, išvelgiama mokytojo padėjėjo ir pedagogo funkcijų tapatumo bei galimo persidengimo problema. Kyla klausimas, ar mokytojo padėjėjo kompetencijai yra priskirtinas vertinimas, teikiamos pagalbos veiksmingumo, specialiųjų ugdytinių poreikių bei korekcijos galimybių analizė.

Tyrimo objektas – mokytojo padėjėjo vaidmuo specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių ugdymosi procese.

Tyrimo tikslas – atskleisti mokytojo padėjėjo vaidmenį, ugdant specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius mokinius.

Uždaviniai: išanalizuoti mokslinę literatūrą ir teisinius dokumentus apie mokytojo padėjėjo vaidmenį bendrojo ugdymo mokykloje; anketinės apklausos metodu ištirti mokytojo padėjėjo vaidmenį, susijusį su mokymu ir mokymusi; atskleisti mokytojo padėjėjo vaidmenį, susijusį su fizinės pagalbos teikimu; įvertinti mokytojo padėjėjo vaidmenį siekiant mokinio emocinio saugumo; palyginti mokytojų padėjėjų bei pedagogų požiūrį į mokytojo padėjėjo vaidmenį.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros ir teisinių dokumentų analizė, anketinė apklausa.

Tyrimo imtis. Apklausoje dalyvavo dvi respondentų grupės: mokytojo padėjėjai, dirbantys su specialiųjų ugdymosi poreikių turinčiais vaikais, ir pedagogai, kurių pamokose specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniams pagalbą teikia mokytojo padėjėjas. Tyrime dalyvavo 105 mokytojų padėjėjai ir 120 pedagogų.

Esminės išvados:

1. Remiantis mokslinės literatūros analize, mokytojo padėjėjas teikia dviejų tipų paslaugas – socialines ir mokymo.

2. Anketinės apklausos duomenimis nustatyta, kad mokytojo padėjėjai dažnai parenka mokymosi metodus, kartais rengia bei parenka mokymosi priemones.

3. Atskleistas mokytojo padėjėjo vaidmuo, susijęs su fizinės pagalbos teikimu SUP turinčiam mokiniui. Mokytojo padėjėjai dažniausiai padeda klasėje bei mokyklos aplinkoje, tačiau judėjimo pagalbos kelyje į/iš mokyklos beveik neteikia.

4. Įvertinta mokytojo padėjėjo darbo svarba, siekiant užtikrinti mokinio emocinį saugumą. Mokytojų padėjėjai atskleidė, kad būtent emocinio saugumo užtikrinimą priskiria prie pagrindinių vaidmenų. Dalyvavusieji apklausoje nurodė, kad visada motyvuoja, palaiko ir stiprina asmens vertės suvokimą, padeda palaikyti kontaktą su klasės mokytoju bei susirasti draugų.

5. Išryškėjo skirtumas tarp to, kaip savo vaidmenį specialiųjų ugdymosi poreikių turinčio mokinio ugdymosi procese suvokia mokytojų padėjėjai ir kaip tai supranta patys pedagogai:

- Organizuojant SUP turinčio mokinio ugdymosi procesą, mokytojų padėjėjai kartais linkę prisiimti didesnę atsakomybę nei iš jų tikisi pedagogai.
- Vertinant mokytojo padėjėjų bei pedagogų požiūrį, susijusį su fizinės pagalbos teikimu, pastebėta, jog pedagogai mano, kad tokia fizinė padėjėjų pagalba teikiama ne tik mokyklos erdvėje, bet ir kelyje į/iš mokyklos.
- Atskleidžiant mokytojo padėjėjo vaidmenį mokinio emocinio saugumo srityje, išryškėjo tai, jog mokytojo padėjėjai nurodė teikiantys visapusišką pagalbą, susijusią su mokinio emocinio saugumo užtikrinimu, tačiau pedagogai visgi mano, kad šie retai padeda mokiniui susirasti draugų ir bendraminčių.

Esminiai žodžiai: mokytojo padėjėjas, vaidmuo, ugdymas, specialieji ugdymosi poreikiai.

Ivadas

Temos aktualumas. Abromaitienė, Kaušpėdienė (2009, p. 48) pažymi, kad kiekvienais metais Lietuvoje vis daugėja mokyklų, kuriose mokytojams talkina mokytojų padėjėjai. Taip ugdymo turinys individualizuojamas ir derinamas prie kiekvieno asmens poreikių. Mokytojo padėjėjo tikslas yra padėti mokytojui optimizuoti specialiųjų poreikių mokinių ugdymo bei ugdymosi sąlygas švietimo ir globos institucijose¹. Mokytojo padėjėjas gali padėti tenkinti ir fiziologinius poreikius, pavyzdžiui, nuvežti į valgyklą, pamaitinti, padėti atlikti skirtas užduotis (Dovigo, 2017, p. 23). Remiantis ITC Švietimo valdymo sistemos pateiktais duomenimis² 2017–2018 m. Lietuvoje buvo 36486 specialiųjų poreikių turintys mokiniai. Taigi, mokytojų padėjėjų poreikis akivaizdus. Svarbu identifikuoti, koks yra tokio padėjėjo vaidmuo ugdymo procese.

Lietuvoje šia tema atliktų tyrimų nėra daug, bet, didėjant tokių specialistų poreikiui, plečiasi ir susidomėjimas šia veikla. Abromaitienė ir Kaušpėdienė (2009) atliko tyrimą, kuriuo buvo siekiama išanalizuoti mokytojo padėjėjo veiklą pedagogų bendruomenėje. Tyrimo išvados leidžia apibrėžti mokytojo padėjėjo vaidmenį. Nustatyta – mokytojo padėjėjo veikla pedagogų bendruomenėje susijusi su edukacine, socialine, fizine pagalba mokiniui mokymo procese ir už jo ribų, pagalba mokytojui mokymo procese ir už ugdymosi aplinkos ribų, bendradarbiavimu su klasės mokytoju ir mokykloje dirbančiais specialistais (specialiuoju pedagogu, logopedu, socialiniu darbuotoju, klasės mokytoju, psichologu ir kt.). Vilkėlienė (2004) tyrinėjo organizacinius ypatingųjų vaikų integracijos aspektus ugdymo procese, mokytojo padėjėjo profesijos ypatumus ir tos veiklos organizavimą. Šio tyrimo išvados atskleidžia mokytojo padėjėjo veiklos savitumą. Galkienė (2003, 2005, 2013) aprašė mokytojo padėjėjo vaidmenį ir paslaugas bendrojo ugdymo mokykloje, apžvelgė sistemingo specialiųjų poreikių turinčių asmenų ugdymo ištakas ir kaitą. Damkauskienė (2001), pati dirbdama mokytojo padėjėja, išsamiai aprašė šios srities specialisto darbą vidurinėje mokykloje. Jos publikacijose pateikiami praktiniai pastebėjimai, susiję su mokytojo padėjėjo veikla. Ališauskienė ir kt. (2008) atliko tyrimą bei pagrindė ugdymo proceso dalyvių palankius vertinimus, susijusius su psichologine, specialiąja pedagogine bei specialiąja pagalba. Šiuose darbuose aptariama, kokią pagalbą mokiniui turi teikti mokytojo padėjėjas.

Užsienio mokslininkai taip pat dirba šia tema, atlieka įvairius tyrimus, skelbia mokslinius straipsnius. Jų įžvalgomis remtasi ir šiame darbe. Reikšmingi Hollar (2012) Jungtinėse Amerikos Valstijose atlikti moksliniai tyrimai, analizuojantys specialiųjų poreikių turinčių vaikų ugdymą. Šio autoriaus knygoje pateikiamos mokslinių tyrimų ir politikos

---

¹ *Mokytojo padėjėjo rengimo standartas*. (2008). LR Švietimo ir Mokslo Ministerija. Profesinio mokymo metodikos centras. Vilnius.

² ITC Švietimo valdymo informacinė sistema. (2012). *Specialiųjų ugdymosi poreikių turintys mokiniai bendrojo ugdymo mokyklų bendrosiose klasėse*. http://svis.emokykla.lt/lt/index/a_view/47 (žiūrėta 2018-02-01).

perspektyvos, aprašoma SUP turinčių vaikų sveikatos priežiūra, gvildenami kiti ugdymo klausimai.

Dovigo (2017) atliko šešių valstybių – Vokietijos, Italijos, Norvegijos, Švedijos, Jungtinės Karalystės, JAV – edukacinės sistemos analizę ir išskyrė ypatingą mokymosi aplinkos svarbą SUP turintiems mokiniams. Anot autoriaus, tinkamas aplinkos pritaikymas mažina diferenciaciją tarp „normalaus“ ir „ypatingo“ mokinio.

Nuo 2005 m. mokytojų padėjėjai pradėjo dirbti ir Lietuvos mokyklose. Tai pakankamai nauja specialybė, dėl to mokytojo padėjėjo funkcijos turi būti išsamiai analizuojamos, nagrinėjamos, siekiama tobulinti ugdymo sistemą. Mokytojo padėjėjo rengimo standarte³ (2008) išskiriamos tokios mokytojo padėjėjo veiklos sritys: ugdytinių specialiųjų poreikių tenkinimas; pagalba organizuojant ugdymo procesą; bendravimas bei bendradarbiavimas. Analizuojant mokytojo padėjėjo rengimo standartą⁴ (2008), išvelgiama mokytojo padėjėjo bei pedagogo funkcijų tapatumo, galimo persidengimo problema. Taip pat kyla klausimas, ar mokytojo padėjėjo kompetencijai priskirtinas vertinimas, teikiamos pagalbos veiksmingumo, specialiųjų ugdytinių poreikių bei korekcijos galimybių analizė, būtent tai, kas nurodoma mokytojo padėjėjo rengimo standarte⁵ (2008).

Probleminiai klausimai:

1. Ar mokytojo padėjėjo pareigybė, vaidmuo yra aiškiai suformuluota ir aprašyta mokytojo padėjėjo pareigybės aprašyme?
2. Ar mokytojo padėjėjo vaidmenį vienodai supranta pedagogai ir patys mokytojo padėjėjai?

Tyrimo objektas – mokytojo padėjėjo vaidmuo specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių ugdymosi procese.

Tyrimo tikslas – atskleisti mokytojo padėjėjo vaidmenį, ugdant specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius mokinius.

Uždaviniai:

1. Remiantis moksline literatūra ir teisiniais dokumentais, išanalizuoti mokytojo padėjėjo vaidmenį bendrojo ugdymo mokykloje.
2. Anketinės apklausos metodu ištirti mokytojo padėjėjo vaidmenį, susijusį su mokymu ir mokymusi.
3. Anketinės apklausos metodu įvertinti mokytojo padėjėjo vaidmenį, susijusį su fizinės pagalbos teikimu.

---

³ Mokytojo padėjėjo rengimo standartas. (2008). LR Švietimo ir Mokslo Ministerija. Profesinio mokymo metodikos centras. Vilnius.

⁴ Ten pat.

⁵ Ten pat.

4. Anketinės apklausos metodu atskleisti, koks yra mokytojo padėjėjo vaidmuo siekiant mokinio emocinio saugumo.
5. Remiantis empirinio tyrimo duomenimis, palyginti mokytojų padėjėjų bei pedagogų požiūrį į mokytojo padėjėjo vaidmenį.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros ir teisinių dokumentų analizė, anketinė apklausa.

Tyrimo dalyviai. Apklausoje dalyvavo dvi respondentų grupės: 1) mokytojų padėjėjai, dirbantys su specialiųjų ugdymosi poreikių turinčiais vaikais; 2) pedagogai, kurių pamokose specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniams pagalbą teikia mokytojo padėjėjas. Tyrime dalyvavo Lietuvos mokyklų mokytojai bei mokytojų padėjėjai. Tyrimas buvo atliekamas 2018 m. kovo mėn. Anketos klausimynai pateikti apklausų internetinėje svetainėje „apklausa.lt“ ir išsiųsti el. p. į Lietuvos mokyklas. Tyrime dalyvavo 105 mokytojų padėjėjai bei 120 pedagogų.

Esminės sąvokos

Mokytojo padėjėjas – įvardijama kaip mokytojo asistentas, mokymo asistentas. Lietuvoje mokytojas pagalbininkas įvardijamas kaip mokytojo (pedagogo) padėjėjas. Mokytojų padėjėjų veikla sietina su egzistencinėmis, buitinėmis ir mokymosi veiklos problemomis (Galkienė, 2005, p. 162).

Vaidmuo – socialinė, pedagoginė, psichologinė ar dalyvavimo reikšmė, įtakos kam nors mastas (Jovaiša, 2007, p. 320).

Ugdymas – mokymas, lavinimas (intelektinių, fizinių ir praktinių gebėjimų plėtotė), įgūdžių, gebėjimų ir vertybių nuostatų formavimas (Tumelis ir kt., 2013, p. 292-293).

Specialieji ugdymosi poreikiai – pagalbos ir paslaugų ugdymo procese reikmė, atsirandanti dėl išskirtinių asmens gabumų, įgimtų ar įgytų sutrikimų, nepalankių aplinkos veiksnių⁶.

Bakalauro darbo struktūra. Baigiamąjį darbą sudaro santraukos lietuvių bei anglų kalbomis, įvadas, 2 pagrindinės dalys, išvados, cituotos literatūros sąrašas (46 šaltiniai), priedai. Prieduose pateikiamos anketos mokytojų padėjėjams ir pedagogams. Tyrimo duomenis iliustruoja 28 paveikslai. Baigiamojo darbo apimtis – 55 p.

---

⁶Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas. (2011). *Valstybės žinios*, 2011-03-31, Nr. 38-1804.

1 skyrius. MOKYTOJO PADĖJĖJO VAIDMUO BENDROJO UGDYMO MOKYKLOJE: TEORINĖ ANALIZĖ

1.1. Pagalbos teikimo specialiuosius ugdymosi poreikius turintiems mokiniams teisinis reglamentavimas

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatyme⁷ (2011) reglamentuojama specialiojo ugdymo samprata, sistemos sandara, valdymas ir švietimo organizavimo pagrindai. SUP mokinio ugdymo poreikius įvertina Vaiko gerovės komisija bei pedagoginė psichologinė tarnyba (PPT). Specialųjį ugdymą skiria PPT vadovas Švietimo bei mokslo ministro nustatyta tvarka, atskirais atvejais – mokyklos vadovas, tėvams (globėjams) sutikus.

Taip pat su specialiuoju ugdymu yra susiję šie teisės aktai: mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, grupių nustatymo ir jų specialiųjų ugdymosi poreikių skirstymo į lygius tvarkos aprašas⁸ (2011), mokinio specialiųjų ugdymosi poreikių (išskyrus atsirandančius dėl išskirtinių gabumų) įvertinimo ir specialiojo ugdymo skyrimo tvarkos aprašas⁹ (2011), psichologinės pagalbos teikimo tvarkos aprašas¹⁰ (2017), specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašas¹¹ (2011) ir kt. Dokumentuose reglamentuojama vaiko, kuris nėra ugdomas mokykloje, mokinio, ugdomo bendrosios paskirties mokykloje, ir mokykloje (klasėje), skirtoje mokiniams, turintiems regos, klausos ar judesio ir padėties sutrikimų, bei mokinio, ugdomo mokykloje (grupėje, klasėje), skirtoje mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, specialiųjų ugdymosi poreikių įvertinimo ir specialiojo ugdymosi ar/ir švietimo pagalbos skyrimo eiga. Taip pat specialiojo ugdymosi ar švietimo pagalbos nutraukimo galimybės. Šie dokumentai vis papildomi, juose atsiranda nauji punktai, numatantys pagalbos teikimo efektyvinimą.

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatyme¹² (2011) pateikiamos specialiojo ugdymo organizavimo sąlygos, specialistų rengimas, specialiųjų poreikių asmenų, jų tėvų bei globėjų, pedagogų teisės ir pareigos, specialiojo ugdymo valdymas bei finansavimas. Akcentuojama, jog mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, grupės nustatomos bei specialieji ugdymosi poreikiai skiriami į nedidelius, vidutinius, didelius bei labai didelius.

Teikiant pagalbą mokiniams, turintiems specialiųjų poreikių, skiriamas mokytojo padėjėjas. Mokytojo padėjėjo definicija identifikuojama ir reglamentuojama mokytojo padėjėjo

⁷Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas. (2011). *Valstybės žinios*, 2011-03-31, Nr. 38-1804.

⁸Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, grupių nustatymo ir jų specialiųjų ugdymosi poreikių skirstymo į lygius tvarkos aprašas. (2011). *Valstybės žinios*, 2011-07-21, Nr. 93-4428.

⁹Mokinio specialiųjų ugdymosi poreikių (išskyrus atsirandančius dėl išskirtinių gabumų) pedagoginiu, psichologiniu, medicininu ir socialiniu pedagoginiu aspektais įvertinimo ir specialiojo ugdymosi skyrimo tvarkos aprašas. (2011). *Valstybės žinios*, 2011-10-11, Nr. 122-5769.

¹⁰Psichologinės pagalbos teikimo tvarkos aprašas. (2017). *TAR*, 2017-08-31, Nr. 13908.

¹¹Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašas. (2011). *Valstybės žinios*, 2011-07-20, Nr. 92-4395.

¹²Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas. (2011). *Valstybės žinios*, 2011-03-31, Nr. 38-1804.

pareigybės apraše¹³ (2005) bei mokytojo padėjėjo rengimo standarte¹⁴ (2008). Reikalavimai, taikytini mokytojo padėjėjo pareigybei, pateikti mokytojo padėjėjo pavyzdiniame pareigybės aprašyme¹⁵ (2005).

2011 m. kovo 17 d. LR švietimo įstatymo 21 straipsnyje¹⁶ rašoma, kad specialioji pagalba mokiniui, kuriam jos reikia, teikiama mokykloje. Mokiniui teikiamos žodinės kalbos vertimo į gestų kalbą, teksto skaitymo ir konspektavimo bei kitos paslaugos, didinančios ugdymosi prieinamumą. Mokiniui švietimo pagalba skiriama, vadovaujantis mokinio specialiųjų ugdymosi poreikių įvertinimo ir specialiojo ugdymosi skyrimo tvarkos aprašu¹⁷ (2011).

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvos Respublikoje įstatymų pokyčiai orientuojami į specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių asmenų ugdymo kokybės užtikrinimą. Kuriant ar atnaujinant įstatymus, teisės aktus, susijusius su specialiuoju ugdymu, šalis vis dažniau remiasi ir gerąja užsienio šalių patirtimi. Taigi, nors mokytojų padėjėjų veikla Lietuvoje prasidėjo tik 2005 m., galima tikėtis, jog ateityje specialusis ugdymas bus organizuojamas dar efektyviau ir padės pasiekti laukiamų rezultatų.

1.2. Specialiosios pagalbos samprata ir paskirtis

Anksčiau specialioji pagalba buvo įvardijama kaip pedagogo padėjėjo, gestų kalbos vertėjo, neregio skaitovo, palydovo, kineziterapeuto, ergoterapeuto ir kt. pagalba. Tačiau 2011 m. liepos 8 d. įsakymu¹⁸ specialiosios pagalbos turinys keičiasi, susiaurėja. Pagalbos mokiniams teikėjais įvardijami mokytojo padėjėjas ir gestų kalbos vertėjas. Specialiosios pagalbos paskirtis – didinti SUP turinčio mokinio ugdymosi veiksmingumą.

Specialioji pagalba organizuojama visiems moksleiviams, turintiems psichomotorinių funkcijų sutrikimų. Šios pagalbos tikslas – įveikti mokymosi ir veiklos sunkumus, išmokyti vaiką tų sunkumų išvengti arba prisitaikyti ir siekti visaverčio gyvenimo kokybės (Galkienė, 2003, p. 101). Galkienė (2005, p. 162) taip pat teigia, kad specialioji pagalba mokykloje sietina su buitinių asmens poreikių tenkinimu bei su mokymusi susijusių funkcijų realizavimu. Tumelienė (2011, p. 56) akcentuoja, kad šiandieninėje visuomenėje, veikiant globalizacijai, mokymosi problemos yra sudėtingesnės, todėl joms spręsti reikia daugiau negu vieno specialisto

¹³ Mokytojo padėjėjo pavyzdinis pareigybės aprašymas. (2005). *Valstybės žinios*, 2005-01-13, Nr. 5-129.

¹⁴ *Mokytojo padėjėjo rengimo standartas*. (2008). LR Švietimo ir Mokslo Ministerija. Profesinio mokymo metodikos centras. Vilnius.

¹⁵ Mokytojo padėjėjo pavyzdinis pareigybės aprašymas. (2005). *Valstybės žinios*, 2005-01-13, Nr. 5-129.

¹⁶ Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas. (2011). *Valstybės žinios*, 2011-03-31, Nr. 38-1804.

¹⁷ Mokinio specialiųjų ugdymosi poreikių (išskyrus atsirandančius dėl išskirtinių gabumų) pedagoginiu, psichologiniu, medicininio ir socialiniu pedagoginiu aspektais įvertinimo ir specialiojo ugdymosi skyrimo tvarkos aprašas. (2011). *Valstybės žinios*, 2011-10-11, Nr. 122-5769.

¹⁸ Specialiosios pagalbos teikimo mokyklose (išskyrus aukštąsias mokyklas) tvarkos aprašas. (2011). *Valstybės žinios*, 2011-07-20, Nr. 92-4396.

kompetencijos bei pastangų. Pagalba mokiniams turi būti kompleksinė: psichologinė, specialioji pedagoginė, specialioji bei socialinė pedagoginė. Visa tai yra sudėtinės švietimo pagalbos dalys. Skirtingi mokinių sutrikimai sąlygoja ir poreikių bei pagalbos įvairovę. Taigi įvertinus mokinių SUP lygį, galima skirti specialiąją pagalbą, kurios teikėjai yra mokytojo padėjėjas bei gestų kalbos vertėjas (Tumelienė, 2011, p. 59).

Autorės Kišonienė ir Dudzinskienė (2007, p. 30) analizuoja, kaip į pagalbą mokiniui procesą įtraukiamas mokytojo padėjėjas. Mokykloje planuojamas mokytojo padėjėjo paslaugų mokiniui ar mokinių grupei intensyvumas, darbo vieta, popamokinė veikla. Planavimas leidžia maksimaliai panaudoti mokytojų padėjėjų funkcijas bei teikti pagalbą mokiniams tada, kai ji labiausiai reikalinga.

Mokytojų padėjėjai taip pat vadinami mokytojų asistentais, mokymo asistentais. Lietuvoje mokytojo pagalbininkas vadinamas mokytojo (pedagogo) padėjėju. Mokytojo padėjėjo veikla sietina su egzistencinėmis, buitinėmis bei mokymosi veiklomis (Galkienė, 2005, p. 162). Autorė rašo, kad mokytojo padėjėjas nėra atsakingas už mokinio mokymosi rezultatus, taip pat nesudaro mokiniui ugdymo programos, tačiau gali teikti patarimus bei pastabas, dalyvauti įgyvendinant mokymo programą kaip techninis mokytojo bei mokinio pagalbininkas.

Vasiliauskienė (2010, p. 29) įvardina tokį mokytojo padėjėjo vaidmenį: padėti vaikams atstatyti jų socialines funkcijas, lavinti pažintinius procesus, spręsti psichologines, asmenybės vystymosi, mokymosi problemas, aiškintis konfliktines situacijas, kylančias tarp mokinių, tarp mokinių ir mokytojų, dalyvauti sudarant individualias ugdymo programas, inicijuoti bendradarbiavimą tarp mokyklos bendruomenės narių.

Mokytojo padėjėjas ir gestų kalbos vertėjas, jei reikia, dalyvauja Vaiko gerovės komisijos posėdžiuose kaip visateisiai komandos nariai, kurių pateikta informacija apie vaiko adaptacijos, socializacijos sunkumus padeda susidaryti išsamesnį vaizdą apie pagalbos vaikui reikmes (Tumelienė, 2011, p. 72).

Nors 2008 m. patvirtintas mokytojo padėjėjo rengimo standartas¹⁹ (2008), tačiau Lietuvoje nėra švietimo institucijos, kuri kryptingai rengtų šios specialybės darbuotojus. Svarbu pažymėti, kad mokytojo padėjėjo rengimo standartas sudarytas atsižvelgus į darbo rinkos pokyčius, atlikus kvalifikacijų tyrimo rezultatus bei vadovaujantis kitų šalių gerąja patirtimi.

Taigi galima teigti, kad specialiosios pagalbos paskirtis yra didinti specialiųjų ugdymosi poreikių turinčio mokinio ugdymosi veiksmingumą. Šiame procese mokytojo padėjėjui skiriamas svarbus vaidmuo, todėl jis turi būti susipažinęs su SUP vaikų raida ir poreikiais, kompetentingas ir tokiam darbui pasirengęs. Tik tuomet galima padėti specialiųjų ugdymosi

---

¹⁹ *Mokytojo padėjėjo rengimo standartas*. (2008). LR Švietimo ir Mokslo Ministerija. Profesinio mokymo metodikos centras. Vilnius.

poreikių turinčiam vaikui įveikti mokymosi ir veiklos sunkumus ir siekti visaverčio gyvenimo kokybės.

1.3. Mokytojo padėjėjo funkcijos ir vaidmuo, tenkinant specialiuosius ugdymosi poreikius

Lietuvoje mokytojo padėjėjo pareigybė yra palyginti nauja. Mokyklose jie pradėjo dirbti tik nuo 2005 metų pradžios, padėdami SUP turintiems mokiniams dalyvauti ugdymo bei popamokinėje veikloje. Mokytojų padėjėjų veiklos funkcionavimui skirtos papildomos biudžeto lėšos (Šorienė, 2016, p. 2).

Autorių Dudzinskienės, Kišonienės, Luneckienės, Žičkienės (2008, p. 13) manymu, mokytojo padėjėjas gali ne tik palengvinti mokinio, turinčio specialiųjų poreikių, adaptacijos, socializacijos sunkumus, bet ir padėti jam sėkmingai dalyvauti ugdymo(si) procese ar popamokinėje veikloje. Dudzinskienė, Kalesnikienė, Paurienė, Žilinskienė (2010, p. 52) teigia, kad mokytojo padėjėjas padeda ribotų galimybių mokiniams, turintiems didelių bei labai didelių SUP, savarankiškai dalyvauti ugdyme bei popamokinėje veikloje. Pedagoogo racionaliai suplanuotas darbas pamokoje, įtraukiant ir mokytojo padėjėjo funkcijas, gali būti kur kas efektyvesnis. Kartais tokio specialisto pagalba reikalinga vienam mokiniui, turinčiam didelių ar labai didelių ugdymosi poreikių, tačiau galima savo paslaugas teikti ir keliems vidutinių SUP turintiems vaikams. Mokytojo padėjėjo teikiama pagalba mokykloje turi būti gerai suplanuota ir naudojama kuo racionaliau. Dėl geranoriško bendradarbiavimo, kuriuo siekiama pozityvių ugdymo perspektyvų, kasdienis darbas mokykloje gali tapti protingesnis ir džiaugsmingesnis (Dudzinskienė ir kt., 2008, p. 13). Mokytojo padėjėjo pareigybės aprašyme²⁰ išskiriamos šios funkcijos:

Padėti mokiniui (mokinių grupei):

1. Orientuotis bei judėti aplinkoje, susijusioje su ugdymu.
2. Apsitarnauti, pavalgyti, pasirūpinti asmens higiena.
3. Įsitraukti į ugdomąją veiklą bei pagal galimybes joje dalyvauti: paaiškina mokytojo skirtas užduotis, padeda jas atlikti, taip pat gelbėja perskaityti ar perskaito tekstus, skirtus mokymuisi, padeda užsirašyti ar užrašo mokymo medžiagą, padeda tinkamai naudotis ugdymui skirtomis kompensacinėmis priemonėmis.
4. Atlikti kitą su ugdymu, savitarna, savitvarka, maitinimu susijusią veiklą.
5. Turinčiam ribotas mobilumo galimybes padėti naudotis transporto priemone (įlipti, išlipti), judėti ugdymo įstaigoje.

---

²⁰ Mokytojo padėjėjo pavyzdinis pareigybės aprašymas. (2005). *Valstybės žinios*, 2005-01-13, Nr. 5-129.

6. Bendradarbiaujant su ugdymo bendruomenės nariais, numatyti ugdymo tikslų bei uždavinių pasiekimo būdus, pagalbos mokiniams teikimo metodus, juos pritaikyti.
7. Padėti mokytojui parengti bei pritaikyti mokomąją medžiagą.
8. Padėjėjas atsako už kokybišką funkcijų vykdymą bei mokinio, mokinių grupės, kuriems teikia pagalbą, saugumą.

Taip pat toks asmuo, atlikdamas skaitovo, palydovo ir mokytojo padėjėjo funkcijas, padeda dalyvauti pamokose, apsitarnauti buityje, judėti mokyklos patalpose bei teritorijoje tiems moksleiviams, kurie dėl judėjimo, regėjimo, intelekto ar kitų sutrikimų negali to padaryti. Mokytojo padėjėjas padeda mokytojui paruošti mokymo priemones, skirtas moksleiviams, turintiems specialiųjų poreikių, ugdyti (Galkienė, 2003, p. 101).

2011 m. liepos 8 d. įsakyme²¹ aprašytos specialiosios pagalbos gavėjai, teikėjai ir teikėjų funkcijos. Įsakyme išskiriamos tokios mokytojo padėjėjo funkcijos, kaip:

- Paslaugos teikiamos mokiniui ar (ir) mokinių grupei, turinčiai vidutinių, didelių ar labai didelių SUP ir dėl įgytų bei įgimtų sutrikimų negalinčiam savarankiškai dalyvauti ugdymo procese.
- Pagalba teikiama su ugdymusi, savitvarka, savitarna bei maitinimusi sietinoms veikloms, kaip ir pagalba orientuotis aplinkoje, judėti, naudotis ugdymui skirtomis techninės pagalbos priemonėmis, teksto skaitymo bei konspektavimo pagalba ir kt.

Pastebima, jog daugėja mokytojo padėjėjo etatų, prilyginant mokytojo padėjėjo pagalbą specialiojo pedagogo veiklai. Tačiau Ališauskienė ir kt. (2009 p. 5) pabrėžia, kad mokytojo padėjėjo pasirengimas, kompetencijos bei atliekamos funkcijos skiriasi nuo specialiojo pedagogo kompetencijų bei atliekamų funkcijų, kad mokytojo padėjėjo etatų steigimas neišspręs mokyklos specialiosios pedagoginės pagalbos kokybės problemų.

Autorės Kišonienė ir Dudzinskienė (2007, p. 31) akcentuoja, kad mokytojo padėjėjas atsako už paramą mokiniui pasirūpinant savimi bei atliekant su mokymusi susijusią veiklą. Galkienė (2005, p. 162-167) teigia, kad mokytojo padėjėjas teikia dviejų tipų paslaugas – socialines ir mokymo.

1. Socialinės paslaugos yra susijusios su mokinio buitinėmis reikmėmis:

- Maitinimas – mokytojo padėjėjas pamaitina tuos mokinius, kurie negali savarankiškai pavalgyti.
- Palydovo paslaugos – kai mokiniai turi mobilumo sunkumų, mokinius lydi iš vieno kabineto į kitą arba keliauja kartu su jais.

---

²¹ Specialiosios pagalbos teikimo mokyklose (išskyrus aukštąsias mokyklas) tvarkos aprašas. (2011). *Valstybės žinios*, 2011-07-20, Nr. 92-4396.

- Savitarnos ir savitvarkos veikla – mokiniui padedama atlikti būtiniausią veiklą; nusirengti ir apsirengti, susitvarkyti savo daiktus, pasinaudoti tualetu.
- Budėjimai ir mokinių priežiūra.

2. Mokymo paslaugas teikdamas mokytojo padėjėjas padeda mokiniui arba mokinių grupei atlikti su mokymu susijusią veiklą per pamoką ar po pamokų:

- Teksto užrašymas – mokytojo padėjėjas rašo visą mokymo medžiagą.
- Skaitovo paslauga – teikiama disleksijų atvejais, sutrikus regai ir visais kitais atvejais, jei mokinys negali savarankiškai perskaityti arba skaitydamas suprasti teksto turinio.
- Mokymo medžiagos transformavimas – konkretina mokytojo aiškinimą, akcentuoja esminius dėstomosios medžiagos dalykus, paremia aiškinimą iš anksto parengta vaizdine medžiaga;
- Pagalba atliekant savarankiškas užduotis – padeda atlikti užduotis, suteikia galimybę nestovėti vietoje, bet eiti į priekį.
- Mokymo medžiagos parengimas – įpareigojus dalyko mokytojui, perrašo tekstus didesniu šriftu, gamina vaizdinę medžiagą.

Ališauskienės ir kt. (2009, p. 6) nuomone, mokytojo padėjėjas dirba su mokiniu, sykiu bendradarbiaudamas ir su ugdymo proceso nariais. Taip pat numato ugdymo tikslų bei uždavinių pasiekimo būdus, pagalbos teikimo metodus, parenka geriausius būdus šiai metodikai taikyti. Anot šių autorių, mokytojo padėjėjas talkina mokytojui rengiant mokomąją medžiagą, mokiniui padeda saugiai judėti mokykloje ar už mokyklos ribų, naudotis ugdymui skirtomis kompensacinėmis priemonėmis. Jis gali padėti mokiniui ugdymo procese paaiškindamas užduotis, jas perskaitydamas, užrašydamas.

Autoriai Damkauskienė (2001, p. 99), Dudzinskienė ir kt. (2010, p. 52), taip pat Dovigo (2017, p. 23) teigia, kad mokytojo padėjėjo darbas pamokoje priklauso nuo mokinių specialiųjų poreikių. Jeigu mokiniai būna kartu klasėje, tai visi drauge klauso mokytojo, o šiam paskyrus užduotis, mokytojo padėjėjas mokiniams, turintiems SUP, padeda jas atlikti. Jeigu klasėje yra mokinys, kuris nerašo ar rašo lėtai, mokytojo padėjėjas padeda užsirašyti, konspektuoja, kad mokinys spėtų su visais dalyvauti pamokoje, suprastų mokytojo aiškinimą. Taip pat padėjėjas gali padėti perskaityti tekstus, skirtus mokytis, paaiškinti mokytojo užduotis bei padėti jas atlikti, teikti pagalbą naudojantis kompensacinėmis priemonėmis ar dalyvaujant grupės veikloje.

Vilkelienė (2004, p. 215) pastebi, jog mokytojo padėjėjas kai kuriais atvejais, pavyzdžiui, mokiniams su judėjimo negalia, tampa palydovu. Vadinasi, jis turi gerai matyti, būti fiziškai stiprus, nes tenka neįgalųjį saugiai įkelti į vežimėlį ar mokyklinį autobusą, iškelti iš jo, pervesti per judrią gatvę. Rachel, Holly (2017, p. 248) teigia, kad kai kurie fizinių negalių turintys moksleiviai turi asmeninius padėjėjus, dirbančius su jais drauge klasėje. Tokiais atvejais

būtina užtikrinti, kad pagalbininkas moksleiviui padėtų tik tada, kai mokinys be jo pagalbos negali atlikti užduoties. Pavyzdžiui, turinčiam skaitymo sunkumų, perskaito nurodymus, kaip fiziškai tą užduotį atlikti. Glimore, Maher, Feldon, Timerman (2013, p. 1915) įvardija, kad pedagogo padėjėjai – tai asmenys, kurie padeda auklėtojoms ir vaikams, kad ugdymas neįgaliems vaikams esant atvirose grupėse būtų veiksmingesnis. Padėjėjai apmokomi suteikti pirmąją ir neatidėliotiną pagalbą, suprasti vaiko raidos ir ugdymo procesus bei pažinti konkrečius vaikus, lankančius neįgaliems vaikams atviras grupes. Padėjėjus samdo ugdymo institucijos, įgyvendinančios neįgalių vaikų integracijos programas.

Ustilaitė, Kugnytė-Arlauskienė, Valančiūtė (2011, p. 246) pažymi, kad pedagogo darbą klasėje, kurioje yra SUP turintis mokinys, itin palengvina mokytojo padėjėjas. Tai patvirtina ir pačių pedagogų, dirbančių su SUP turinčiais mokiniiais, teiginiai: „Mes turim klasėje padėjėją todėl, kad reikia tokį mokinį ir apžiūrėti, ir į tualetą palydėti, be to, turim vaiką, kuris nelaiko šlapimo“. „Juos reikia ir vežioti, ir padėti apsirengti, apsistarnauti. Klasėje yra vaikų, kurie nerašo, tai kažkaip reikia padėti ir užrašyti. Kitam gal reikia rodyti pirštu, kur sekti.“ „Norėtusi, kad švietimas labiau pasižiūrėtų į tai, kad vis dėlto yra tokių vaikų, kad suteiktų pagalbą.“ „Iš tikrųjų pas mus mokykloje, aš manyčiau, pagalbininko reikėtų beveik kiekvienoje klasėje, nes, kuo toliau, tuo tokių vaikučių pas mus tik daugėja.“ Tokie mokytojų dalykininkų pastebėjimai nuodugniau atskleidžia mokytojo padėjėjo vaidmenį ugdymo procese.

Autorės Abromaitienė ir Kaušpėdienė (2009, p. 50) atlikusios tyrimą apie mokytojo padėjėjo veiklą pedagogų bendruomenėje, išskyrė keturias kokybines kategorijas: pagalba atliekant užduotis, individualus darbas su mokiniu, bendradarbiavimas, darbas su mokomąja medžiaga.

Pirmoji kategorija – pagalba atliekant užduotis. Mokytojo padėjėjas padeda ugdytiniams per įvairių mokomųjų dalykų pamokas: matematikos, lietuvių kalbos, pasaulio pažinimo, kai kurie mokytojų padėjėjai paminėjo ir kūno kultūros pamokas.

Antroji kategorija – individualus darbas su mokiniu. Tą pagalbą išryškina subkategorijos: nuolatinė pagalba tvarkantis, orientuojantis (erdvėje, mokyklos aplinkoje), mokinio stebėjimas mokymo procese. Savo mokinį mokytojo padėjėjas turi matyti visur: ir ugdymo procese, ir pertraukų metu, tad turi nuolat jį stebėti.

Trečioji kategorija – bendradarbiavimas. Tada mokomosios medžiagos išmokimas vyksta padedant mokytojo padėjėjui, šis užduotis jam pristato, paaiškina.

Ketvirtoji kategorija – darbas su mokomąja medžiaga. Suderinęs su klasėje dirbančiu mokytoju, mokytojo padėjėjas kiekvienai pamokai ieško reikalingos medžiagos ir pritaiko ją savo mokiniui.

Mokytojo padėjėjo veikla įvairiapusė: nuo mokymosi bei socialinės pagalbos mokiniui iki pagalbos mokytojams rengiant ugdymo medžiagą, pavaduojant mokytojus ligos ar dalyvavimo kvalifikacijos tobulinimo renginių metu (Radford, Bosanquet, Webster, Blatchford, 2015, p. 5).

Vilkėlienė (2004, p. 213-216) išskyrė tris pedagogo padėjėjo veiklos ar kompetencijų kryptis:

- Dalykinė (ugdymas, pagalba mokytojui).
- Medicininė (slauga ir pagalba, higienos paslaugos).
- Psichosocialinė (negalės supratimas, tarpininkavimas tarp ypatingojo vaiko ir klasės, bendruomenės).

Ambrukaitis (2012, p. 165) teigia, kad mokytojas padėjėjas ne tik padeda išspręsti mokymo individualizavimo problemą, bet ir lemia pozityvią įtaką klasės psichologiniam mikroklimatui (įvairios ir turiningos sąveikos klasėje) bei moksleivių psichologinei būsenai (mokymosi interesai ir motyvacijos). Sėkmingam mokytojo dalykininko ir mokytojo pagalbininko bendradarbiavimui būtinas aiškus funkcijų pasidalijimas klasėje.

Mokytojų padėjėjų institucijos diegimas mokyklose padėtų išspręsti mokytojų pertekliaus bei jaunųjų specialistų įdarbinimo problemą. Kvalifikuoti specialistai, teikiantys intensyvią individualią pagalbą ar padedantys mažoms mokinių grupėms, gali veiksmingai padėti mokytojams dirbti su mokiniais, turinčiais bendrųjų mokymosi sunkumų. Kartu tokie specialistai įgytų ugdomojo darbo patirties (Šorienė, 2016, p. 4).

Grey (2009, p. 241), aprašydamas mokytojo ir mokytojo padėjėjo funkcijas, teigia, kad mokytojo padėjėjas neturėtų būti atsakingas už visą klasę, atsakomybė už visus mokinius priklauso mokytojui. Labai svarbu iš anksto aptarti, kaip galima vienas kitam padėti. Svarbu suderinti tvarkaraščius, aptarti, kaip ketinama kartu dirbti, kokios užduotys bus numatytos atskiriems mokiniams ar grupėms. Abromaitienės, Kaušpėdienės (2009, p. 53) teigimu, mokytojo padėjėjo veikla suteikia galimybę pedagogams skirti didesnę dėmesį pačiam ugdymo procesui, veiksmingiau organizuoti darbą pamokos metu, skatinti mokinių motyvaciją mokymuisi, gerinti ugdymo kokybę, mažinti mokytojų darbo krūvį.

Šorienė (2016, p. 3) pastebi, kad užsienio šalių mokyklos mokytojų padėjėjais įdarbina įvairių sričių specialistus. Pavyzdžiui, Maltos mokyklose dirba papildomi pedagogai, padedantys mokytojams išsiaiškinti tuos mokinius, kurie mokydami pagrindinių dalykų nepasiekia pažangos. Jungtinės Karalystės mokyklų pedagogams talkina mokymosi mentoriai. Jie skatina prasčiau besimokančius mokinius, padeda įveikti mokymosi sunkumus.

Apibendrinant galima teigti, kad mokytojo padėjėjo funkcijos yra padėti mokiniui ar mokinių grupei. Mokytojo padėjėjas teikia dviejų tipų paslaugas – socialines ir mokymo.

Socialinės paslaugos yra susijusios su mokinio buitinėmis reikmėmis. Mokymo paslaugas teikdamas mokytojo padėjėjas padeda mokiniui arba mokinių grupei atlikti su mokymu susijusią veiklą per pamoką ar po pamokų.

1.4. Iššūkiai mokytojų padėjėjams ir pasirengimas ugdyti specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius mokinius

Pedagogo padėjėjas yra tarsi tarpinė grandis tarp dalyko mokytojo ir socialinio pedagogo. Tai turi būti emociškai stabili asmenybė. Toks darbuotojas privalo turėti kantrybės, humoro jausmą, būti komunikabilus, nes, be kita ko, jam reikia bendrauti su klase, mokinių tėvais ir mokyklos administracija (Vilkelienė, 2004, p. 215).

Reikalavimus mokytojo padėjėjo kompetencijai įvardino Abromaitienė, Kaušpėdienė (2004, p. 52):

1. Žinios apie vaikus, turinčius negalią.
2. Specialiosios pedagogikos ir psichologijos žinios.
3. Praktika ir pedagoginis išsilavinimas.

Mokytojo padėjėjo pavyzdiniame pareigybės apraše²² (2005) pateikiami tokie reikalavimai, kai antai:

1. Išsilavinimas – ne žemesnis kaip vidurinis.
2. Gebėjimas bendrauti su mokiniiais, turėjimas žinių apie sutrikimų specifiką.
3. Gebėjimas dirbti su mokiniiais, padedant įsisavinti mokomąją medžiagą, atlikti mokytojo skirtas užduotis, orientuotis aplinkoje, apsitarnauti, susitvarkyti, judėti, maitintis, naudotis ugdymui skirtomis kompensacinėmis priemonėmis.
4. Gebėjimas bendradarbiauti su mokytoju, specialiuoju pedagogu, logopedu, kitais specialistais ir mokinių tėvais (globėjais).

Sėkmingam mokytojo padėjėjo darbui reikalingi ir tokie bendrieji gebėjimai, kaip: atsakingumas, kūrybiškumas, organizuotumas, dėmesingumas, savarankiškumas priimant sprendimus, komandinis darbas, tolerantiškumas, taktiškumas, matematinis bei kompiuterinis raštingumas²³.

Autorės Abromaitienė ir Kaušpėdienė (2009, p. 53) atskleidė, kad mokytojo padėjėjo veikla suteikia galimybę pedagogams skirti didesnę dėmesį ugdymo procesui, veiksmingiau organizuoti darbą pamokų metu, skatinti mokinių motyvaciją mokymuisi, gerinti ugdymo kokybę, mažinti mokytojų darbo krūvį. Grey (2009, p. 241) teigimu, mokytojo padėjėjai turėtų

²² Mokytojo padėjėjo pavyzdinis pareigybės aprašymas. (2005). *Valstybės žinios*, 2005-01-13, Nr. 5-129.

²³ *Mokytojo padėjėjo rengimo standartas*. (2008). LR Švietimo ir Mokslo Ministerija. Profesinio mokymo metodikos centras. Vilnius.

būti priimami kaip ypač vertinga pagalba, o ne trukdis. Mokytojų padėjėjai turi gauti informaciją apie tai, ko mokoma, kodėl mokoma ir kaip galima geriausiai padėti SUP turintiems mokiniams. Dudzinskienė ir kt. (2010, p. 52) nuomone, pedagogų bei mokytojų padėjėjų bendradarbiavimas, siekiant suteikti mokiniui optimaliausią ugdymo programą, padėti jam pamokose ir popamokinėje veikloje, gali duoti teigiamų rezultatų mokinio ugdymo procese. Takala (2007, p. 55) pažymi, kad vis tik mokytojai ir mokytojų padėjėjai per mažai bendradarbiauja, nors ir siekia to paties tikslo. Dudzinskienė ir kt. (2010, p. 52) pritaria, kad mokytojo padėjėjo bendradarbiavimas su mokytoju, auklėtoju, specialiuoju pedagogu bei kitais specialistais padeda mokiniui produktyviau panaudoti potencines galias ugdymo procese ar nepamokinėje veikloje. Siekiant užtikrinti kokybišką specialiųjų poreikių mokinių ugdymą, sutartinai turi dirbti visi ugdymo procese dalyvaujantys komandos nariai: mokytojai, specialusis pedagogas, mokytojo padėjėjas, mokyklos administracija ir kt. (National Council for Special Education, 2013). Taigi mokytojo ir mokytojo padėjėjo bendradarbiavimas ugdymo procese yra labai reikšmingas.

Svarbu tai, kaip pažymėjo Dudzinskienė ir kt. (2008, p. 9), kad profesinė atsakomybė už vaiko ugdymą vis tik tenka mokytojui bei mokyklos vadovybei. Tad be galo svarbu yra bendradarbiauti su savivaldybių pedagoginėmis psichologinėmis tarnybomis, mokyklos specialiojo ugdymo komisija, specialiaisiais pedagogais, logopedais, psichologais, socialiniais pedagogais, mokytojo padėjėjais, tėvais ar globėjais. Sutartinai turi dirbti visos vaiku besirūpinančios institucijos.

Tačiau pastebimas ir toks dalykas, jog kai kurie mokytojų padėjėjai nėra lankę kursų, mokymų, seminarų, susijusių su SUP turinčių mokinių ugdymu. Daugelis padėjėjų yra orientuoti į pagalbą mokantis dalyko, bet retai atsižvelgia į mokomojo dalyko planavimą, mokymosi strategijas. Žinoma, galima pastebėti ir palankių tendencijų: kai kuriose mokyklose ši sistema gerai išvystyta, stebimos interakcijos tarp klasės mokytojo bei padėjėjo (Ališauskas, Ališauskienė, Gerulaitis, Melienė, Miltenienė 2010, p. 52).

Pasak Ališausko ir kt. (2010, p. 52), mokykla gali turėti padėjėjus, kurie nėra kvalifikuoti. Tokie mokytojų padėjėjai skatinami lankyti mokymus, kelti savo profesinį meistriškumą. Tačiau pažymėtina, jog formuojasi tendencija, kuomet SUP turintys mokiniai mokomi grupėse, tada juos ugdo mažiau kvalifikuoti padėjėjai. Kyla klausimas, kam skirtas mokytojo padėjėjo rengimo standartas, jeigu jis nėra vykdomas. Tiesa, mokytojo padėjėjui užbaigus visą studijų programą įgyjamos kompetencijos ir suteikiama mokytojo padėjėjo

kvalifikacija. Tačiau mokytojo padėjėjo pavyzdiniame pareigybės aprašyme²⁴ (2005) nereikalaujama tokiems darbuotojams turėti pedagoginį išsilavinimą ar baigti specialius kursus.

Ališauskienė ir kt. (2008, p. 92) atliko tyrimą ir atskleidė ugdymo proceso dalyvių pasitenkinimą psichologine, specialiąja pedagogine bei specialiąja pagalba. Atlikus anketinę apklausą nustatyta, kad ugdymo proceso dalyviai iš esmės yra patenkinti teikiama pagalba, tačiau specialistų, kurie mokykloje dirba kaip mokytojo padėjėjai, funkcijos nėra gerai žinomos ir galbūt todėl jų pagalba vertinama prasčiau.

Autorių Arlauskienės-Kuginytės ir Jakaitienės (2010, p. 129) atliktame tyrime akcentuojama, kad, įtraukus į mokyklos bendruomenę specialiųjų poreikių vaikus, dalykų mokytojai skundžiasi iškilusias problemas turintys spręsti vieni, nesulaukiantys aplinkinių pagalbos ar paramos. Ypač trūksta reikalingų specialistų kvalifikuotos pagalbos, patarimų. Targamadzė, Valeckienė, Kvieskaitė (2008, p. 35) atliko tyrimą, kuris rodo, kad ketvirtadalis (44 %) mokytojų padėjėjų dirba miesteliuose, apskritys/raiono centruose, o tik trečdalis – kaimo vietovėse. Autorė Ališauskienė ir kt. (2008, p. 92), atlikę anketinę apklausą nustatė, kad mokytojų padėjėjų pasiskirstymas kaimo ir miesto mokyklose, atskiruose rajonuose yra nevienodas, tik nedaugelyje kaimo mokyklų dirba mokytojų padėjėjai. Taigi galima teigti, jog SUP poreikių turinčių vaikų ugdymo tinklas nėra tinkamai išplėtotas.

Mokytojo padėjėjui būdingos asmeninės savybės įvardintos mokytojo padėjėjo rengimo standarte, taip pat mokytojo padėjėjui pageidautinas asmenines savybes analizuoja Vilkelienė (2004, p. 213). Šioji autorė nurodo (2004, p. 213), kad mokytojo padėjėjui nereikia aukštojo pedagoginio išsilavinimo, tačiau jam keliami reikalavimai, kaip siekti išugdyti mokinio savarankiškumą. Mokytojo padėjėjas moko SUP turintį vaiką savarankiškai gyventi bendruomenėje, naudotis viešuoju transportu, užsisakyti patiekalų kavinėje, apsipirkti, naudotis biblioteka, kompiuteriu ir kt. Mokytojo padėjėjo rengimo standarte²⁵ (2008) išskirtos šios sėkmingą mokytojo padėjėjo darbą lemiančios asmeninės savybės: komunikabilumas, kūrybingumas, greita orientacija, sąžiningumas, kruopštumas, darbštumas, dėmesingumas, pareigingumas, optimizmas, humanizmas. Išvada būtų tokia, jog ne kiekvienas žmogus vis tik gali rinktis mokytojo padėjėjo darbą.

Siekimas užtikrinti specialiųjų ugdymo poreikių turinčių mokinių aktyvų dalyvavimą klasėje pamokų metu neretai tampa iššūkiu mokytojo padėjėjui. Jis turi padėti, tačiau netrukdyti mokinio dalyvavimui, segregacijai, neturėtų būti ir tarpininkas bendraujant. Ugdant SUP turinčius mokinius bendrojo tipo klasėje, susiduriama su problemomis, kurios rodo, kad mokytojų bei mokymosi padėjėjų teikiama pagalba turėtų būti tobulinama. Šiuo atveju

²⁴ Mokytojo padėjėjo pavyzdinis pareigybės aprašymas. (2005). *Valstybės žinios*, 2005-01-13, Nr. 5-129.

²⁵ *Mokytojo padėjėjo rengimo standartas*. (2008). LR Švietimo ir Mokslo Ministerija. Profesinio mokymo metodikos centras. Vilnius.

mokymosi padėjėjo pagalba kritikuojama daugiausiai. SUP turintis mokinys, ugdomas bendrojo tipo klasėje, daugiausiai bendrauja su mokytojo padėjėju, dėl to praranda kontaktą su dalyko mokytoju, bendrumo su klase jausmą. Nėra atsižvelgiama į socialinį inkliuzijos aspektą, kuomet mokinys nėra lygiavertis ir visiškai dalyvaujantis mokymosi ir bendravimo klasėje narys (Ališauskas ir kt., 2010, p. 52).

Apibendrinant galima teigti, kad mokytojo padėjėjui pagrįstai keliamas reikalavimas turėti ne mažesnę negu vidurinę išsilavinimą, taip pat labai svarbios asmeninės savybės, kurių pagrindinė – komunikabilumas. Neginčijamai reikalinga, kad mokytojo padėjėjas turėtų pakankamai žinių apie SUP turinčio mokinio sutrikimus. Pagrindiniai iššūkiai, su kuriais susiduria mokytojo padėjėjas, tai geras fizinis pasirengimas, nes gali reikėti pakelti mokinį, suteikiant jam judėjimo prieinamumą, taip pat pozityvi nuotaika, mokytojo padėjėjas turėtų motyvuoti mokinį, jį skatinti. Ne mažiau svarbu – pasirengimas spec. poreikių turinčiam mokiniui suteikti pirmąją pagalbą.

Pirmame skyriuje atlikta literatūros analizės apžvalga, išanalizuoti mokytojo padėjėjo vaidmens bendrojo ugdymo mokykloje teoriniai aspektai. Sykiu apžvelgtas ir pagalbos teikimo specialiuosius poreikius turintiems mokiniams teisinis reglamentavimas. Iš to matyti, jog Lietuvos Respublikoje įstatymų pakeičiai orientuojami į specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių asmenų ugdymo kokybės užtikrinimą. Kuriant ar atnaujinant įstatymus, teisės aktus, susijusius su specialiuoju ugdymu, šalis vis dažniau remiasi gerąja užsienio šalių patirtimi. Taigi tikėtina, kad ateityje specialusis ugdymas bus organizuojamas dar efektyviau ir padės pasiekti laukiamų rezultatų specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių asmenų ugdymo srityje.

Taip pat šiame skyriuje įvardinta specialiosios pagalbos samprata ir paskirtis. Specialiosios pagalbos paskirtis – didinti specialiųjų ugdymosi poreikių turinčio mokinio ugdymosi veiksmingumą. Specialioji pagalba organizuojama visiems moksleiviams, turintiems psichomotorinių funkcijų sutrikimų. Šios pagalbos tikslas – įveikti mokymosi ir veiklos sunkumus, išmokyti vaiką tų sunkumų išvengti arba prisitaikyti ir siekti visaverčio gyvenimo kokybės. Specialioji pagalba mokykloje sietina su buitinių asmens poreikių tenkinimu bei su mokymusi susijusių funkcijų išpildymu.

Šioje darbo dalyje apibrėžtos mokytojo padėjėjo funkcijos bei vaidmuo tenkinant mokinių specialiuosius ugdymo poreikius. Mokytojo padėjėjo funkcijos yra padėti mokiniui ar mokinių grupei. Be to, mokytojo padėjėjas teikia dviejų tipų paslaugas – socialines ir mokymo. Socialinės paslaugos yra susijusios su mokinio buitinėmis reikmėmis, o teikdamas mokymo paslaugas mokytojo padėjėjas padeda mokiniui arba mokinių grupei atlikti su mokymu susijusią veiklą per pamokas ar po pamokų.

Sykiu iškelti iššūkiai, su kuriais susiduria mokytojų padėjėjai, bei aptartas pasirengimas ugdyti specialiųjų ugdymo poreikių turinčius mokinius. Mokytojo padėjėjui keliamas reikalavimas būti įgijusiam ne mažesnę nei vidurinę išsilavinimą, išskirtos svarbiausios asmeninės savybės, kurių pagrindinė – komunikabilumas. Taip pat reikalinga, kad mokytojo padėjėjas turėtų žinių apie SUP turinčio mokinio sutrikimus. Pagrindiniai iššūkiai mokytojo padėjėjui įvardijami tokie, kaip: geras fizinis pasirengimas, nes gali prireikti mokiniui suteikti judėjimo prieinamumą, taip pat pozityvi nuotaika, mokytojo padėjėjas turėtų motyvuoti mokinį, jį skatinti. Be abejo, ne menkiau svarbus ir pasirengimas suteikti specialiųjų poreikių turinčiam mokiniui pirmąją pagalbą.

Išnagrinėjus teorinius aspektus, sietinus su mokytojo padėjėjo vaidmeniu bendrojo ugdymo mokykloje, toliau bus siekiama remtis praktiniu tyrimu ir šiuos teorinius teiginius pagrįsti arba atmesti. Taigi kitame skyriuje ir bus pateikiamas praktinis tyrimas, kuris leis išsamiau išanalizuoti mokytojo padėjėjo funkcijas Lietuvos mokyklose.

2 skyrius. EMPIRINIS TYRIMAS. MOKYTOJO PADĖJĖJO VAIMUO SPECIALIŲJŲ UGDYMO SI POREIKIŲ TURINČIŲ MOKINIŲ UGDYMO SI PROCES E

2.1. Tyrimo metodika ir organizavimas

Teorinėje dalyje atskleisti mokytojo padėjėjo vaidmens specialiųjų poreikių turinčių mokinių ugdymosi procese teoriniai aspektai. Empiriniu tyrimu siekiama išsamiau apžvelgti šiandieninę situaciją, tiksliau apibrėžti mokytojo padėjėjo vaidmenį bei funkcijas Lietuvos mokyklose.

I etape siekta išsiaiškinti mokytojo padėjėjo vaidmenį, išstudijuota literatūra ir išanalizuota Lietuvos Respublikos įstatyminė bazė. Iškeltam tyrimo tikslui buvo suformuluoti uždaviniai, sukurta tyrimo metodika ir sudarytos anketos. Klausimynai parengti savarankiškai bei remiantis bendraisiais anketos sudarymo reikalavimais ir rekomendacijomis (Kaffemanienė, 2006, p. 32-38; Kardelis, 2016, p. 23-33).

II etape atlikta mokyklos pedagogų ir mokytojų padėjėjų anketinė apklausa.

III etape, remiantis mokslinės literatūros ir tyrimo duomenimis, atlikta duomenų analizė ir suformuluotos išvados.

Tyrimo metodas – anketinė apklausa. Taikytas kiekybinis tyrimas yra struktūrizuotas, vadovaujamas moksline problema, rezultatai vertinami matematiniais analizės metodais. Anketinė apklausa pasirinkta kaip patogi priemonė siekiant iškelto uždavinio, ji leidžia apklausti didesnę skaičių potencialių vartotojų, pateikiami kiekybiniai rezultatai. Klausimynas parinktas su galimais atsakymo variantais. Klausimyno bendri atsakymai palyginti su pedagogų bei mokytojų padėjėjų nuomone ir požiūriu.

Asmenys tyrimui atrinkti iš generalinės aibės. Imties pagrindinis parametras – imties tūris. Imtis sudaroma, vadovaujantis tam tikrais principais, siekiama, kad tyrimo metu būtų galima norimai tiksliai vertinti generalinę aibę (Kardelis, 2016, p. 46).

Statistinis imties dydžio nustatymas atliekamas pagal formulę (Schwarze, 2005, p. 56):

$$n = \frac{N \cdot 1.96^2 \cdot p \cdot q}{\varepsilon^2 \cdot (N - 1) + 1.96^2 \cdot p \cdot q}$$

Čia: N – populiacijos dydis;

Reikšmė 1,96 rodo standartizuoto normaliojo skirstinio 95 % pasiklovimo intervalą.

p – numatoma įvykio baigmės tikimybė, kad nagrinėjamas požymis pasireikš tiriamoje populiacijoje (dažniausiai imama blogiausio varianto tikimybė – požymis būdingas pusei, tai 50 % populiacijos, pasirenkama $p=0,5$);

q – tikimybė, kad nagrinėjamas požymis nepasireikš tiriamoje populiacijoje ($q=1-p=0,5$);

ε yra pageidautinas tikslumas, šiuo atveju $\varepsilon=10$.

2015-2016 m. mokytojų padėjėjų skaičius Lietuvoje – 1226, bendras mokytojų skaičius 31339 (Daujotis ir kt., 2016, p. 6).

Apskaičiuotas mokytojų padėjėjų imties dydis – 89; mokytojų imties dydis – 96.

Tyrimo dalyvavo 105 mokytojų padėjėjai bei 120 pedagogų. Respondentų didesnis nei numatyta skaičius sąlygoja tikslesnius tyrimo rezultatus bei mažesnę paklaidą.

Anketos paskelbtos apklausų internetinėje svetainėje apklausa.lt. Anketavimas atliktas el. paštu, į Lietuvoje esančias mokyklas išsiuntus prašymus užpildyti klausimynus. Anketavimas atliktas 2018 m. kovo mėn.

Klausimyną „Mokytojo padėjėjo vaidmuo specialiųjų ugdymo poreikių turinčių mokinių ugdymo procese“, skirtą mokytojo padėjėjams, sudaro 16 klausimų (1 priedas). Klausimai pateikiami su atsakymų variantais. 1-5 klausimai yra skirti identifikuoti respondentų socialinę demografinę charakteristiką. 6-16 klausimai nukreipti įvertinti mokytojo padėjėjo vaidmenį bei funkcijas ugdymo procese. 15 klausimas yra atviro pobūdžio, skirtas išsakyti mokytojo padėjėjo darbe vyraujančias problemas.

Klausimyną „Mokytojo padėjėjo vaidmuo specialiųjų ugdymo poreikių turinčių mokinių ugdymo procese“, skirtą pedagogams, sudaro 14 klausimų (2 priedas). 1-4 klausimai skirti identifikuoti respondentų charakteristiką. 5-14 klausimai padeda įvertinti pedagogų požiūrį į mokytojo padėjėjo vaidmenį, funkcijas ugdymo procese. 13 klausimas yra atviro pobūdžio, nukreipiantis išsakyti mokytojo padėjėjo darbe vyraujančias problemas. Dauguma klausimų yra tapatūs tiems, kurie pateikti klausimyne, skirtame mokytojų padėjėjams. Tokiu būdu siekiama efektyvesnio loginio klausimų palyginimo. Kiekybiniai tyrimo duomenys apdoroti skaičiuojant atsakymų dažnius (procentai, vidurkiai), naudojantis Microsoft Excel programa.

Atliekant šį darbą buvo laikomasi socialiniuose tyrimuose taikomų etikos normų:

- Respondentų dalyvavimas tyrime savanoriškas.
- Respondentų anketos anonimiškos.
- Respondentai supažindinti su tyrimo tikslu, turiniu, eiga bei rezultatų pateikimo forma.

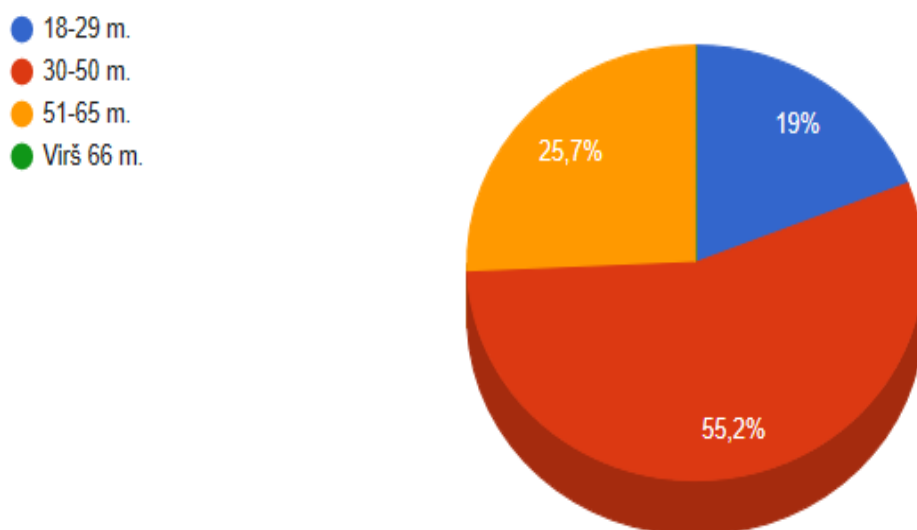
2.2. Respondentai

Apklausoje dalyvavo dvi respondentų grupės: 1) mokytojo padėjėjai, dirbantys su specialiųjų ugdymosi poreikių turinčiais vaikais, 2) pedagogai, kurių pamokose specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniams pagalbą teikia mokytojo padėjėjas. Tyrimo metu pasirinktos tos mokyklos, kuriose dirba mokytojo padėjėjai, ir į jas išsiųstos parengtos anketos. Tyrimo dalyvavo 105 mokytojų padėjėjai bei 120 pedagogų.

Mokytojo padėjėjais daugiausiai 55,2 % dirba 30-50 metų asmenys. Didžioji dauguma 78,1 % respondentų nurodė, kad mokykla, kurioje jie dirba, yra mieste. Daugiausiai 46,3 % mokytojo padėjėjų dirba 1-4 bendrojo ugdymo klasėse. Didesnė dalis 50,5 % apklaustų mokytojo padėjėjų nurodė, kad turi aukštąjį išsilavinimą, tačiau paaiškėjo, jog nemenka dalis 36,7 %, neturi būtent pedagoginio išsilavinimo.

Daugiau kaip pusė 55,8 % pedagogų yra 30-50 metų amžiaus. Didžioji dalis 64,2 % pedagogų nurodė, kad dirba mieste ir mažiausia dalis 3,3 % kaime. Pedagogų daugiausiai 28,3 % dirba 1-4 bendrojo ugdymo klasėse ir 21,5 % 5-8 bendrojo ugdymo klasėse. Absoliuti dauguma 95 % pedagogų turi aukštąjį išsilavinimą.

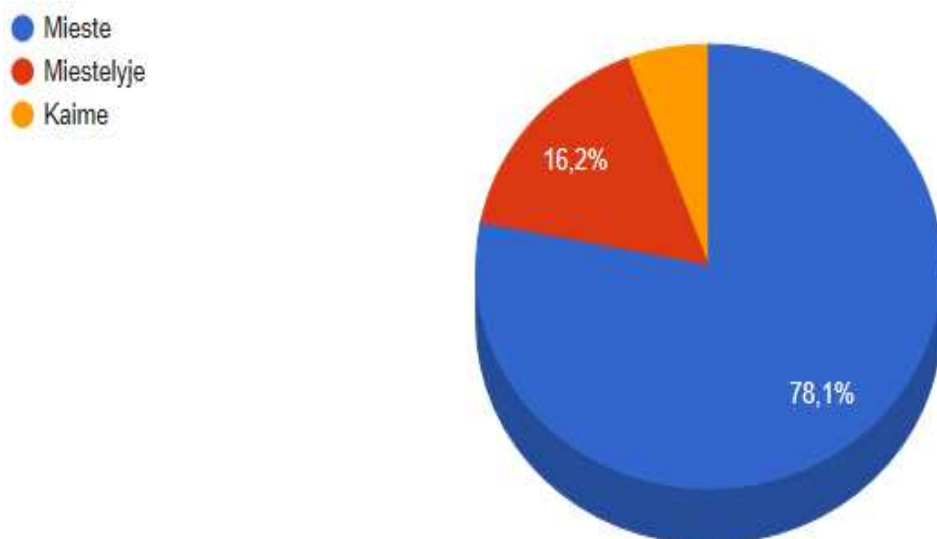
2.2.1. Mokytojo padėjėjų charakteristikos

1 pav. Mokytojų padėjėjų pasiskirstymas pagal amžių, %

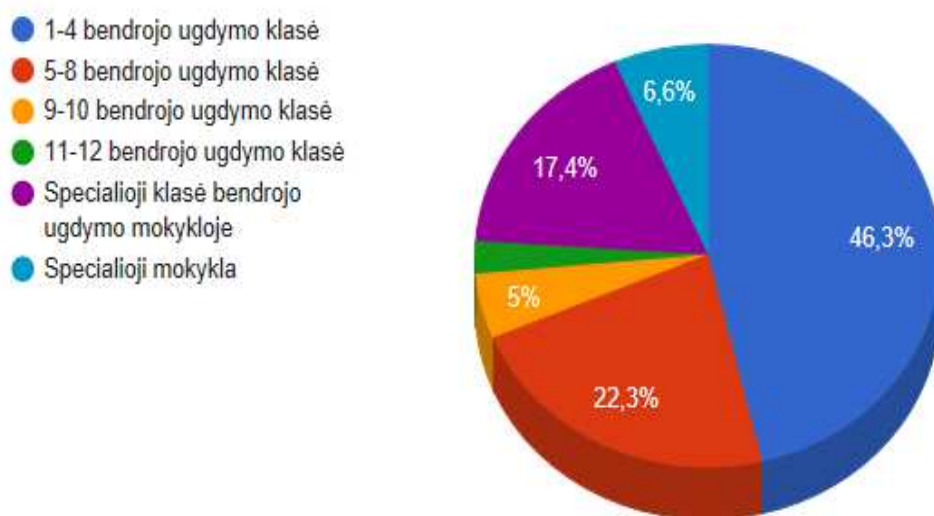
Tyrimo rezultatai parodė, kad mokytojų padėjėjais daugiausiai dirba 30-50 metų asmenys. Šiai amžiaus grupei priklauso daugiau kaip pusė apklaustųjų 55,2 %. Toliau 51-65 m. amžiaus grupė. Mažesnę dalį 19 % sudaro 18-29 metų amžiaus respondentai. Asmenys, vyresni negu 66 m., tyrime nedalyvavo. Dirbti mokytojo padėjėjo darbą pensiniame amžiuje gali būti sudėtinga dėl galimo fizinio krūvio, taip pat ši specialybė ganėtinai nauja. Be to, vyresnio amžiaus asmenys menčiau geba naudotis internetu, pildyti anketas.

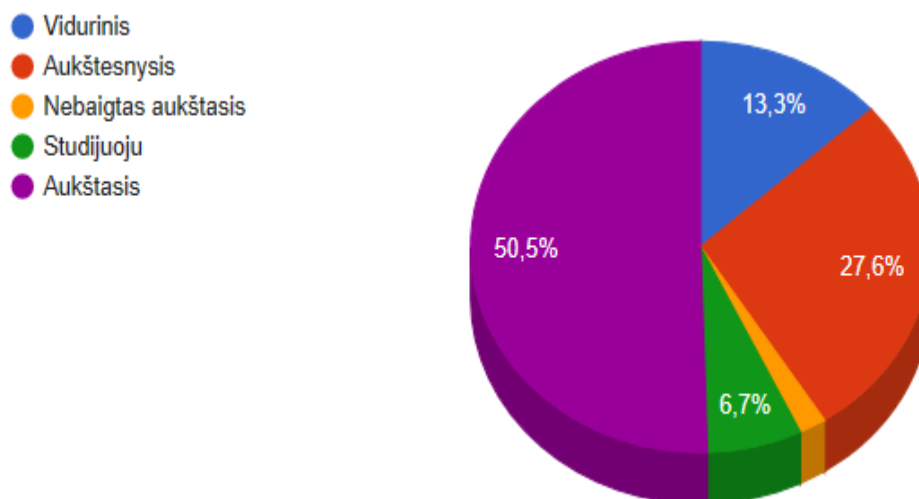
2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal gyvenamos vietos administracinį tipą, %

Didžioji dauguma respondentų nurodė, kad mokykla, kurioje dirba, yra mieste 78,1 %. Miestelyje mokytojų padėjėjų yra 16,2 %, t.y. 4,8 karto mažiau nei mieste. Mažiausia dalis mokytojų padėjėjų dirba kaime – 5,7 %, t.y. 13,7 karto mažiau nei mieste. Šiuo metu Lietuvos miestuose gyvena 66,7 % gyventojų, kaime 33,3 % gyventojų (Statistikos departamentas, 2018).

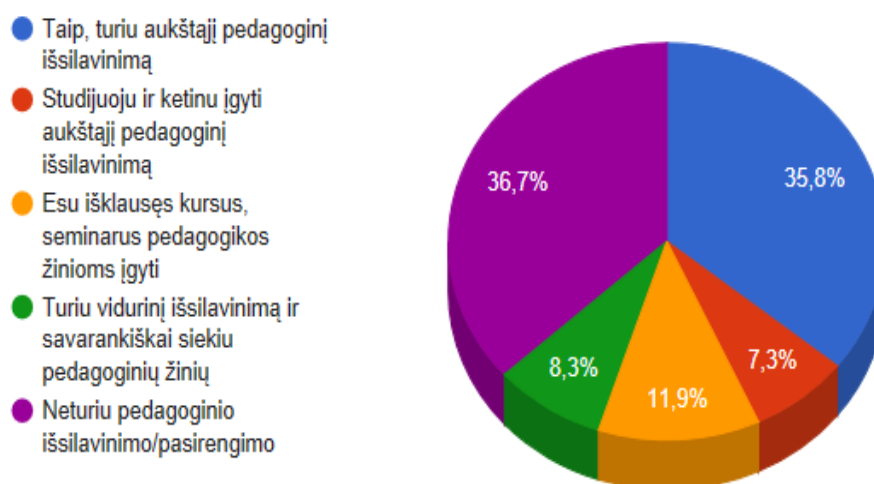
3 pav. Klasių, kuriose dirba mokytojo padėjėjai, pasiskirstymas, %

Daugiausia mokytojų padėjėjų dirba 1-4 bendrojo ugdymo klasėse – 46,3 %. Toliau būtų 5-8 bendrojo ugdymo klasės – 22,3 %. Bendrojo ugdymo mokyklos specialiojoje klasėje dirba 17,4 % mokytojų padėjėjų, specialiojoje mokykloje 6,6 % mokytojų padėjėjų. Mažiausia dalis mokytojų padėjėjų dirba vyresnėse klasėse: 9-10 bendrojo ugdymo klasėse 5 %, 11-12 bendrojo ugdymo klasėse – 2,4 % mokytojų padėjėjų.

4 pav. Mokytojo padėjėjų išsilavinimas, %

Tyrimo rezultatai parodė, kad daugiau nei pusė apklaustų mokytojo padėjėjų turi aukštąjį išsilavinimą – 50,5 %. Aukštesnįjį išsilavinimą 27,6 % apklaustų mokytojo padėjėjų. Vidurinį išsilavinimą įgiję 13,3 % respondentų. Šiuo metu studijuoja 6,7 % respondentų. 1,9 % respondentų pažymėjo, jog turi nebaigtą aukštąjį išsilavinimą.

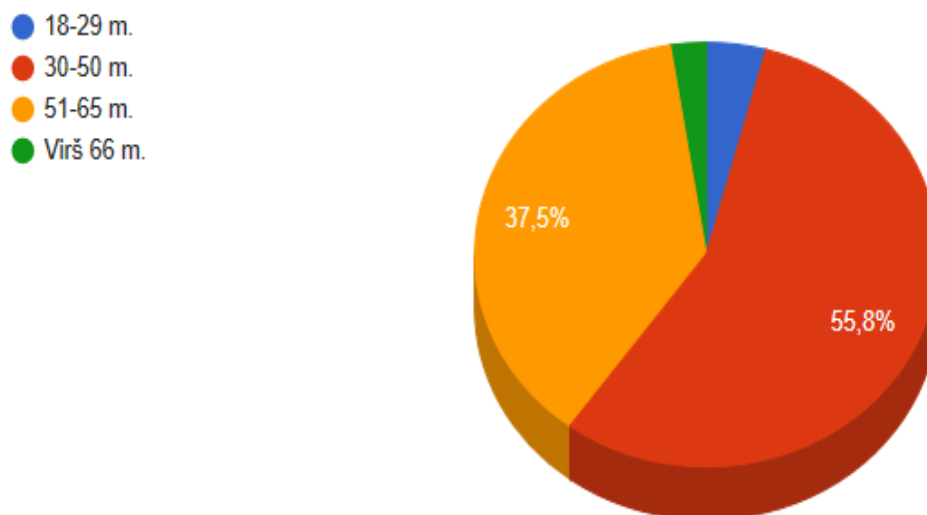
5 pav. Mokytojo padėjėjų pedagoginis išsilavinimas, %

Didžioji dalis mokytojo padėjėjų neturi pedagoginio išsilavinimo – 36,7 %. Šiek tiek mažesnė mokytojų padėjėjų dalis – 35,8 % turi pedagoginį išsilavinimą, 11,9 % apklaustų mokytojo padėjėjų pažymėjo, jog yra išklausę pedagogikos kursus. Vidurinį išsilavinimą turi bei savarankiškai siekia pedagoginių žinių 8,3 % respondentų. Šiuo metu studijuoja 7,3 % respondentų.

Apibendrinant galima teigti, kad mokytojo padėjėjais daugiausiai 55,2 % dirba 30-50 metų asmenys. Didžioji dauguma 78,1 % respondentų nurodė, kad mokykla, kurioje jie dirba,

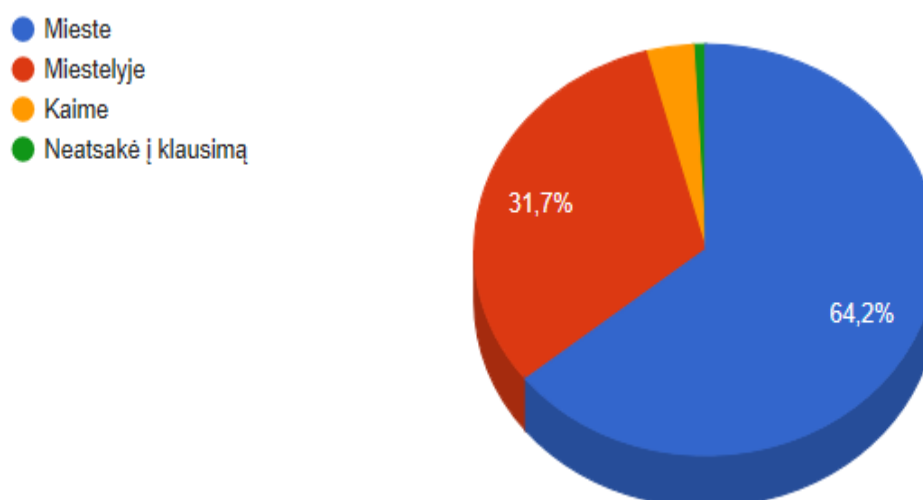
yra mieste. Daugiausiai 46,3 % mokytojų padėjėjų yra 1-4 bendrojo ugdymo klasėse. Didžioji dalis 50,5 % apklaustų mokytojų padėjėjų nurodė, kad yra baigę aukštąjį mokslą, tačiau tai nėra pedagoginis išsilavinimas. Jo neturi didesnė dalis 36,7 % apklaustųjų.

2.2.2. Pedagogų, kurių klasėje dirba mokytojo padėjėjas, charakteristikos

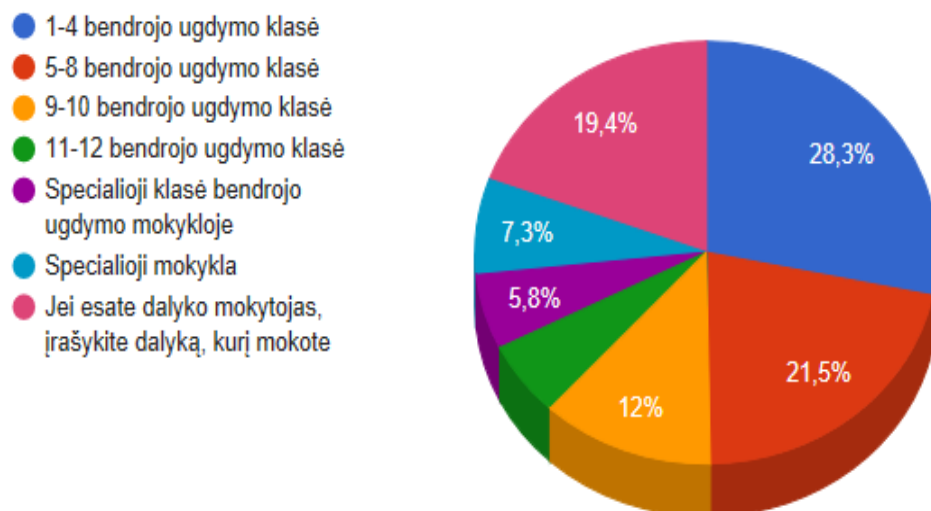
6 pav. Pedagogų pasiskirstymas pagal amžių, %

Didžioji dalis pedagogų yra 30-50 metų amžiaus 55,8 %. Toliau 51-65 metų amžiaus grupė 37,5 %. Jaunimo grupėje, t.y. 18-29 metų, tėra 4,2 % pedagogų. Ir mažiausia dalis pedagogų yra pensinio amžiaus, daugiau negu 66 metų. Tai sudaro 2,5 %.

7 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal gyvenamos vietos administracinį tipą, %

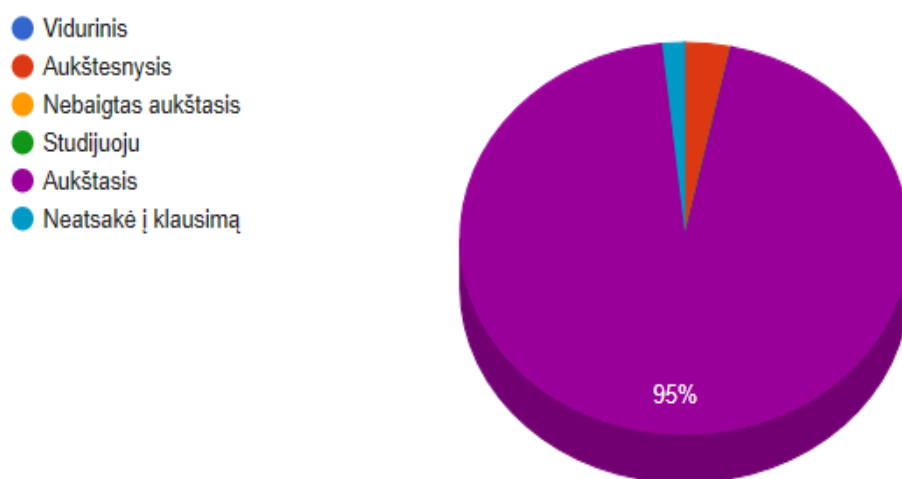
Pedagogų nurodyta mokyklų geografinė situacija sutampa su mokytojų padėjėjų atsakymais. Didžioji dalis mokyklų yra mieste, mažiausia kaime.

8 pav. Klasių, kuriose dirba pedagogai, pasiskirstymas, %

Didžioji dalis pedagogų dirba 1-4 bendrojo ugdymo klasėse – 28,3 %. Toliau 5-8 bendrojo ugdymo klasės – 21,5 %. Dalykai įvardinti taip: anglų k., matematika po 16,1 %; lietuvių k., kūno kultūra po 12,9 %; fizika, biologija, chemija, tikyba, technologijos po 6,45 %; ir vokiečių k., muzika, tikyba po 3,2 %. 9-10 bendrojo ugdymo klasėse dirba 12 % pedagogų. Specialiojoje mokykloje 7,3 % ir mažiausią dalį sudaro mokytojai, dirbantys 11-12 bendrojo ugdymo klasėse – 5,7 % ir dirbantys bendrojo ugdymo mokyklos specialiojoje klasėje 5,8 %.

Pedagogų ir mokytojų padėjėjų atsakymų tendencijos dėl darbo 1-4; 5-8 bendrojo ugdymo klasėse sutapo. Tiek pedagogų, tiek mokytojų padėjėjų šiame ugdymo tarpsnyje dirba daugiausiai. Tačiau specialiose klasėse dirbančių pedagogų kur kas mažiau 5,8 %, o mokytojo padėjėjų dirba net 17,4 %.

9 pav. Pedagogų išsilavinimas, %

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad absoliuti dauguma pedagogų turi aukštąjį išsilavinimą. Aukštesnįjį išsilavinimą nurodė įgiję tik 3,3 % respondentų.

Apibendrinant galima teigti, kad didžioji dalis 55,8 % pedagogų yra 30-50 metų amžiaus. Daugiausia jų 64,2 % nurodė, kad dirba mieste, ir mažiausia dalis 3,3 % kaime. 28,3 % pažymėjo, jog dirba 1-4 bendrojo ugdymo klasėse, o 21,5 % pedagogų dėsto 5-8 bendrojo ugdymo klasėse. Absoliuti dauguma 95 % pedagogų turi aukštąjį išsilavinimą.

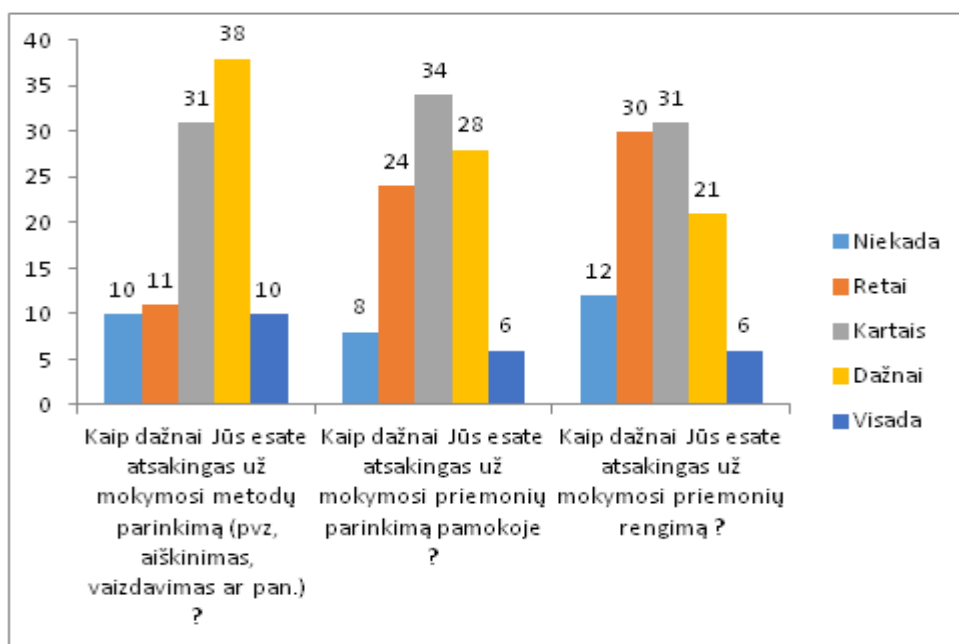
2.3. Mokytojo padėjėjo vaidmuo ugdymo procese

Atliktas tyrimas, kuriuo siekiama išsiaiškinti mokytojo padėjėjo vaidmenį ugdymo procese. Pateikiami šio tyrimo rezultatai.

2.3.1. Anketinio tyrimo, skirto mokytojų padėjėjų nuomonei tirti, rezultatų analizė

Šiame skyrelyje analizuojamas mokytojo padėjėjų požiūris į jų pačių vaidmenį ugdymo procese.

Klausimas: įvertinkite mokytojo padėjėjo vaidmenį, susijusį su mokymu ir mokymusi.

10 pav. Mokytojo padėjėjo vaidmens siejimas su mokymu bei mokymusi, %

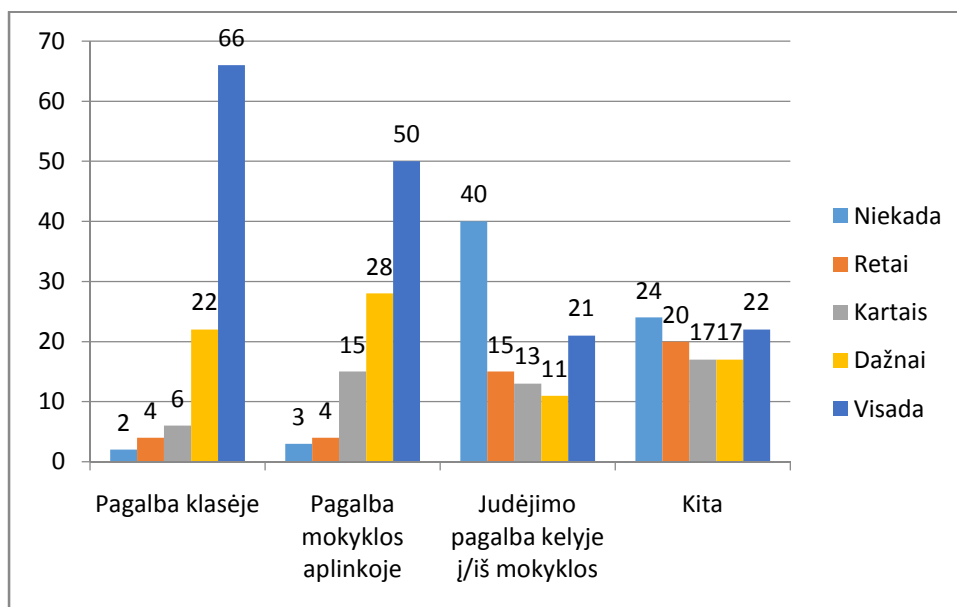
Tyrimo rezultatai parodė, kad mokytojo padėjėjai dažnai yra atsakingi už mokymosi metodų parinkimą. Kartais jie parenka ar parengia ir mokymosi priemones.

Apie tai rašė ir Abromaitienė ir Kaušpėdienė (2009). Jos ištyrė, kad mokytojo padėjėjas kiekvienai pamokai ieško ir pritaiko savo mokiniui reikalingą medžiagą, ją kopijuoja, dauginą. Parengtas užduotis jis suderina su klasės mokytoju. Mokytojo padėjėjo rengimo standarte²⁶

²⁶Mokytojo padėjėjo rengimo standartas. (2008). LR Švietimo ir Mokslo Ministerija. Profesinio mokymo metodikos centras.Vilnius.

(2008) nurodyta, kad mokytojo padėjėjo kompetencijoje yra pritaikyti individualią ugdymo programą SUP turinčiam mokiniui. Tačiau mokytojo padėjėjo pareigybės aprašyme²⁷ (2005) kaip mokytojo padėjėjo kompetencija įvardijama mokymo metodų taikymas, mokomosios medžiagos parengimas, taikymas.

Toliau yra analizuojamas teikiamos fizinės pagalbos mokiniui, turinčiam SUP, dažnumas.

11 pav. Mokytojo padėjėjo teikiamos pagalbos SUP mokiniui vertinimas, %

Respondentai nurodė, kad mokytojo padėjėjas SUP turinčiam mokiniui visada suteikia pagalbą klasėje 66 %. Kad tokia pagalba suteikiama gana dažnai, nurodė 22 % respondentų. Mažuma respondentų pasirinko atsakymus „Kartais“ 6 %, „Retai“ 4 %, „Niekada“ 2 %.

Dauguma respondentų 50 % pažymėjo, kad SUP turinčiam mokiniui visada suteikia pagalbą mokyklos aplinkoje. Kad tokią pagalbą suteikia dažnai, nurodė 28 % respondentų, kad kartais – 15 % respondentų. Mažiausia dalis respondentų pažymėjo, jog „Retai“ 4 % ir „Niekada“ 3 %.

Tyrimo rezultatai rodo, kad SUP turinčiam mokiniui mokytojo padėjėjai neteikia judėjimo pagalbos kelyje į/iš mokyklos. Didžioji dauguma respondentų – 40 % pasirinko atsakymo variantą „Niekada“. Tačiau, kad visada teikia judėjimo pagalbą kelyje į/iš mokyklos SUP turinčiam mokiniui, pasirinko 21 % respondentų. Kiti atsakymų variantai „Retai“ 15 %, „Kartais“ 13 % ir „Dažnai“ 11 %.

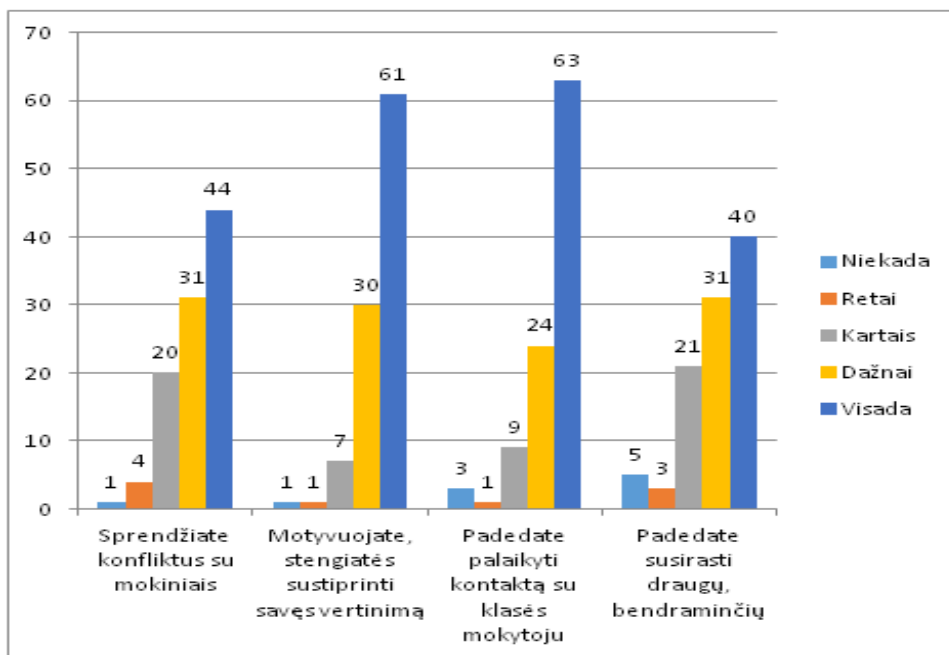
Atsakydami į kitą klausimą daugiausiai respondentų nurodė, kad kitokio pobūdžio pagalbos SUP turinčiam mokiniui neteikia 24 %. Tačiau 22 % respondentų nurodė, kad kitokią

²⁷ Mokytojo padėjėjo pavyzdinis pareigybės aprašymas. (2005). *Valstybės žinios*, 2005-01-13, Nr. 5-129.

pagalbą SUP turinčiam mokiniui teikia visada. Atsakymą „Retai“ pasirinko 20 % respondentų ir mažiausia dalis respondentų pasirinko atsakymus „Kartais“ ir „Dažnai“ po 17 %.

Mokytojo padėjėjo pareigybės pavyzdiniame apraše²⁸ (2005) nurodytos pagalbos, kurias mokytojo padėjėjas teikia SUP turinčiam mokiniui. Mokytojo padėjėjas turi suteikti pagalbą klasėje bei mokyklos aplinkoje. Taip pat teigiama, kad mokytojo padėjėjas padeda orientuotis ir judėti aplinkoje, susijusioje su ugdymu(si), mokykloje ir už jos ribų, gelbsti ugdomosios veiklos, pamokų, pertraukų, popamokinės veiklos, papildomo ugdymo, renginių ir išvykų metu. Jis padeda išlipti iš transporto priemonės atvykus į mokyklą ir įlipti į transporto priemonę išvykstant iš mokyklos. Visgi šio tyrimo rezultatai parodė, kad 40 % apklaustų mokytojo padėjėjų niekada nesuteikia judėjimo pagalbos kelyje ar į/iš mokyklos. Galima daryti prielaidą, kad mokinius, turinčius SUP, pagal poreikį į mokyklą ar iš mokyklos palydi tėvai, auklės ar artimieji.

Kitu anketos klausimu analizuojamas mokytojo padėjėjo vaidmuo, sietinas su mokinio emocinio saugumo užtikrinimu.

12 pav. Mokytojo padėjėjo vaidmuo, užtikrinant mokinio emocinį saugumą, %

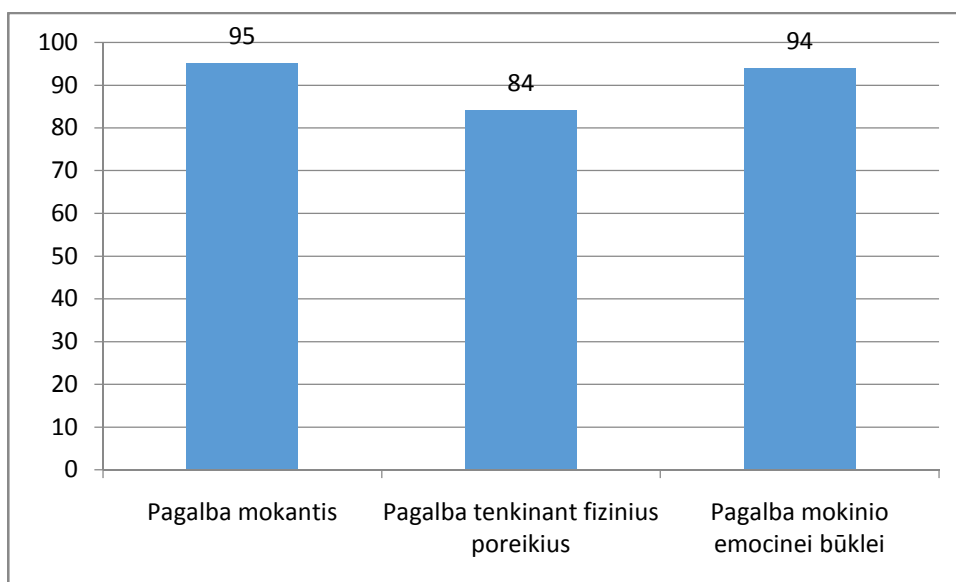
Apklausti mokytojo padėjėjai įvardino, kad dažniausiai visada sprendžia konfliktus su mokiniais 44 %, motyvuoja, stengiasi palaikyti ir sustiprinti savo vertės pajautimą 61 %, stiprina kontaktą su klasės mokytoju 63 %, padeda susirasti draugų, bendraminčių 40 %. Mokytojų padėjėjų požiūriu jie visada arba dažnai užtikrina mokinio emocinį saugumą. Atsakymuose ryškiausiai išvengiama tendencija padėti palaikyti kontaktą su klasės mokytoju, stiprinant paties vaiko savęs vertinimą. Atsakymo „Dažnai“ pasirinkimo procentinės vertės siekia 24-31 %.

²⁸ Mokytojo padėjėjo pavyzdinis pareigybės aprašymas. (2005). *Valstybės žinios*, 2005-01-13, Nr. 5-129.

Kiek mažiau respondentų nurodė, kad kartais padeda susirasti draugų, bendraminčių 21 %, kartais sprendžia konfliktus su mokiniais 20 %. Kad mokytojų padėjėjai kartais padeda palaikyti kontaktą su klasės mokytoju ar motyvuoja, stengiasi sustiprinti savo vertės pajautimą, atsakymų procentinis rodiklis nesiekia 10 % „Niekada“ bei „Retai“ atsakymus pasirinko mažiau nei po 5 % respondentų.

Mokytojo padėjėjo pareigybės apraše²⁹ (2005) pasakyta, kad mokytojas yra atsakingas už mokinio ar mokinių grupės saugumą, tačiau tai daugiau pabrėžiamas fizinis saugumas, ne emocinis. Autorė Vilkelienė (2004) teigia, kad mokytojo padėjėjas visapusiškai skatina klasės mokinių bendravimą, padeda užtikrinti tvarką pamokų metu, jei reikia, būna su klasės mokiniais ir pertraukų metu.

Kitas klausimas: įvertinkite skalėje, kurios funkcijos, atliekant mokytojo padėjėjo pareigas, yra svarbiausios.

13 pav. Mokytojo padėjėjo funkcijų svarbos diferenciacija, %

Respondentai skalėje nurodė, kurios funkcijos, atliekant mokytojo padėjėjo pareigas, yra svarbiausios. Pati reikšmingiausia pasirodė pagalba mokantis 95 %, nedaug skiriasi ir pagalba mokinio emocinei būklei 94 %. Palyginus su pagalba mokantis ar pagalba mokinio emocinei būklei, pagalba tenkinant fizinius poreikius nurodyta kaip mažiau svarbi 84 %.

Mokytojo padėjėjo pareigybės aprašyme³⁰ (2005) išvardintos tokios šios srities specialisto funkcijos, kaip: pagalba mokinio ugdymuisi, savitarnai, savitvarkai ir maitinimuisi bei su tuo susijusioms veikloms. Mokytojo padėjėjas padeda orientuotis aplinkoje, judėti,

²⁹ Mokytojo padėjėjo pavyzdinis pareigybės aprašymas. (2005). *Valstybės žinios*, 2005-01-13, Nr. 5-129.

³⁰ Ten pat.

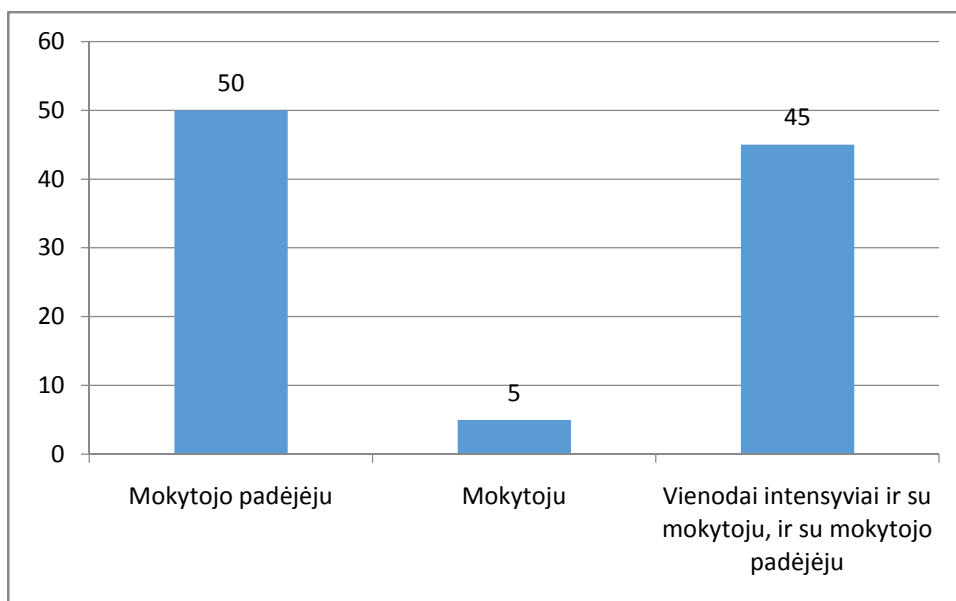

tinkamai naudotis ugdymui skirtomis techninės pagalbos priemonėmis, teikia teksto skaitymo ir konspektavimo bei kitas paslaugas. Tačiau pagalba mokinio emocinei būklei nėra įvardinta.

Vis tik daugelis mokslininkų, tokių kaip Vilkėlienė (2004), Abromaitienė ir Kaušpėdienė (2009), Ambrukaitis (2012) bei kt., iškelia ir didelę pagalbos mokinio emocinei būklei svarbą.

Kitu klausimu analizuojamas mokinio, turinčio SUP, bendravimas klasėje su ugdytojais.

Klausimas: „Jūsų nuomone, specialiųjų ugdymosi poreikių turintis mokinys su kuo per pamoką bendrauja daugiausia?“

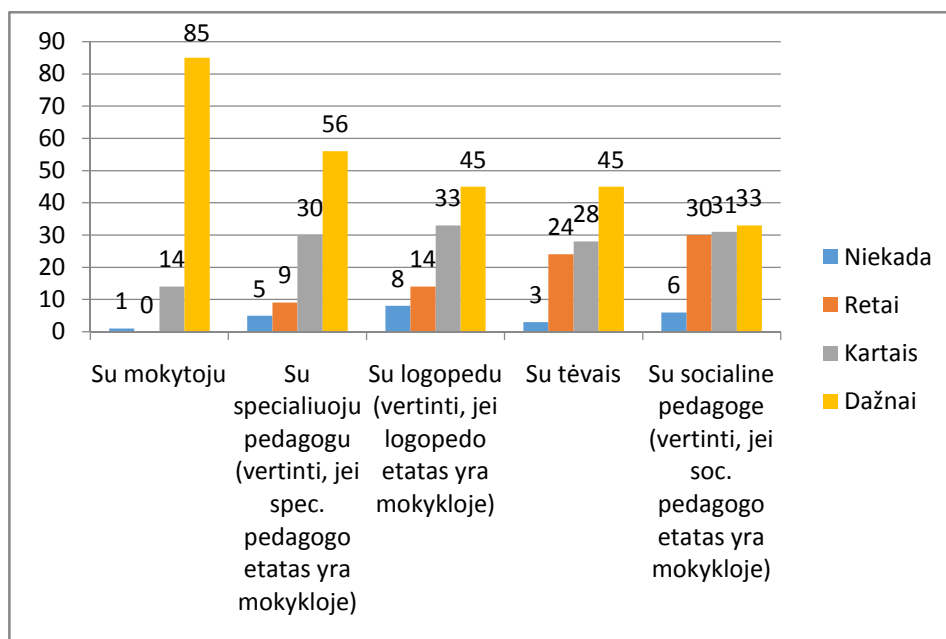
14 pav. SUP turinčio mokinio bendravimo su kitais pasirinkimo vertinimas, %

Respondentai nurodė, kad SUP turintis mokinys daugiausiai bendrauja su mokytojo padėjėju 50 %. Kitas pasirinkimas: mokinys vienodai intensyviai bendrauja tiek su mokytoju, tiek su mokytojo padėjėju 45 %. Tyrimo rezultatai rodo, kad apklaustų mokytojo padėjėjų nuomone, SUP turintis mokinys su mokytoju per pamoką bendrauja mažiau nei su mokytojo padėjėju. Kaip pagrindinį asmenį mokinio bendravime per pamokas tik 5 % respondentų nurodė esant mokytoją.

Tokie rezultatai leidžia daryti prielaidą, kad mokinys gali prarasti ryšį su jį tiesiogiai mokančiu pedagogu, nes daugiau bendrauja su mokytojo padėjėju arba šis tampa bendravimo su mokytoju tarpininku. Šią problemą išvelgęs Ališauskas ir kt. (2011), teigia, jog SUP turintis mokinys, ugdomas bendrojo tipo klasėje, daugiausia bendrauja su mokytojo padėjėju. To pasekmė: prarandamas kontaktas su klasės mokytoju, silpnėja ir bendrumo su klase jausmas. Šiuo atveju neatsižvelgiama į socialinį inkliuzijos aspektą, kai mokinys nesijaučia lygiavertis ir visiškai dalyvaujantis mokymosi ir bendravimo klasėje narys.

Kitu klausimu siekiama įvertinti mokytojo padėjėjo bendradarbiavimo tendencijas, sprendžiant aktualius pagalbos mokiniui klausimus, su bendruomenės nariais.

Klausimas: įvertinkite bendradarbiavimą, sprendžiant aktualius pagalbos mokiniui klausimus, su atskirais bendruomenės nariais.

15 pav. Mokytojo padėjėjo bendradarbiavimo, sprendžiant aktualius pagalbos mokiniui klausimus, su atskirais bendruomenės nariais vertinimas, %

Rezultatai rodo, kad mokytojo padėjėjai dažniausiai bendradarbiauja su mokytoju 85 %, taip pat su specialiuoju pedagogu 56 %, su logopedu bei tėvais po 45 %, su socialine pedagoge 33%.

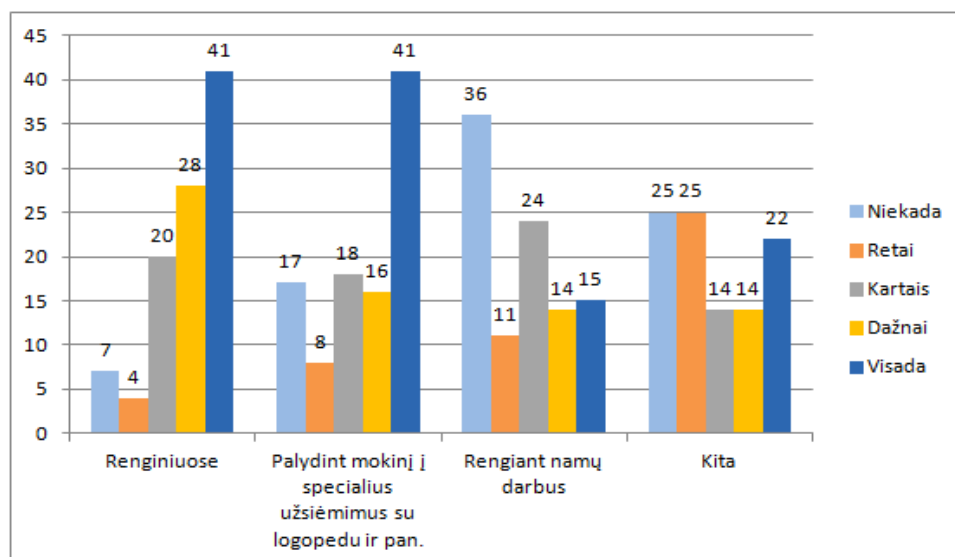
Mokytojo padėjėjo bendravimas su bendruomenės nariais įvardijamas mokytojo padėjėjo pavyzdiniame pareigybių apraše³¹ (2005) bei mokytojo padėjėjo rengimo standarte³² (2008). Autorės Abromaitienė ir Kaušpėdienė (2009) savo atliktame tyrime irgi pabrėžia mokytojo padėjėjo bendradarbiavimo su mokytoju svarbą.

Kitu klausimu siekiama įvertinti mokytojo padėjėjo dalyvavimą popamokinėje veikloje.

Klausimas: „Ar dalyvaujate kartu su mokiniu popamokinėje veikloje?“

³¹ Mokytojo padėjėjo pavyzdinis pareigybių aprašymas. (2005). *Valstybės žinios*, 2005-01-13, Nr. 5-129.

³² *Mokytojo padėjėjo rengimo standartas*. (2008). LR Švietimo ir Mokslo Ministerija. Profesinio mokymo metodikos centras. Vilnius.

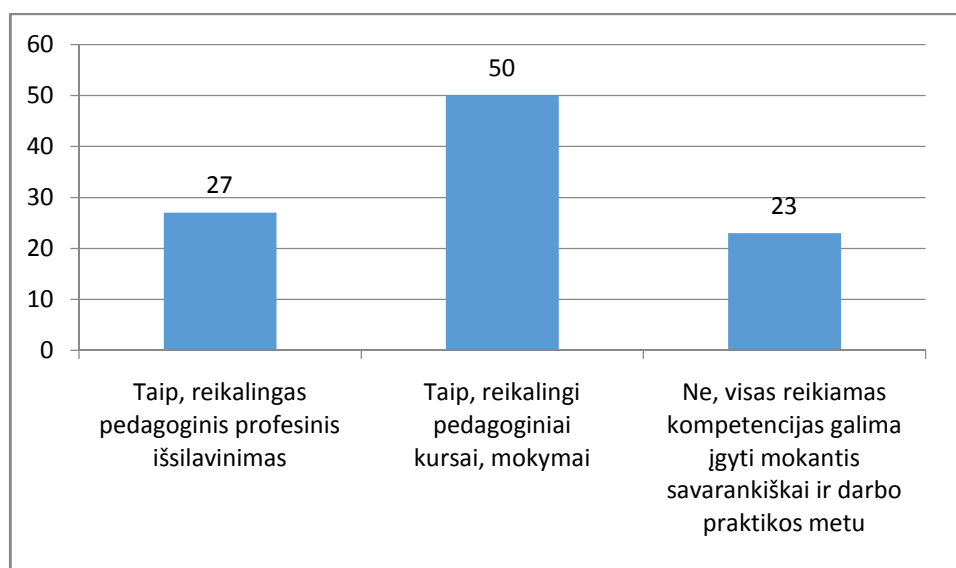

16 pav. Mokytojo padėjėjo dalyvavimo mokinio popamokinėje veikloje vertinimas, %

Tyrimo rezultatai rodo, kad mokytojo padėjėjai visada dalyvauja renginiuose 41 %, jie palydi mokinių į specialius užsiėmimus su logopedu ar kitu specialistu 41 %. Tačiau niekada nedalyvauja ruošiant namų darbus 36 % ar kitoje popamokinėje veikloje 25 %.

Mokytojo padėjėjo funkcinė pagalba renginiuose bei papildomo ugdymo metu yra aprašoma mokytojo padėjėjo pavyzdiniame pareigybės aprašyme³³ (2005). Jame minima ir pagalba atliekant mokytojo skirtas užduotis. Tačiau šios užduotys neįvardinamos kaip namų darbai, tai gali būti ir pagalba pamokos metu.

Šiame tyrime siekiama įvertinti respondentų požiūrį į mokytojo padėjėjui keliamus išsilavinimo reikalavimus. Taigi kitas klausimas: „Ar, Jūsų nuomone, mokytojo padėjėjui reikalingas pedagoginis pasirengimas?“.

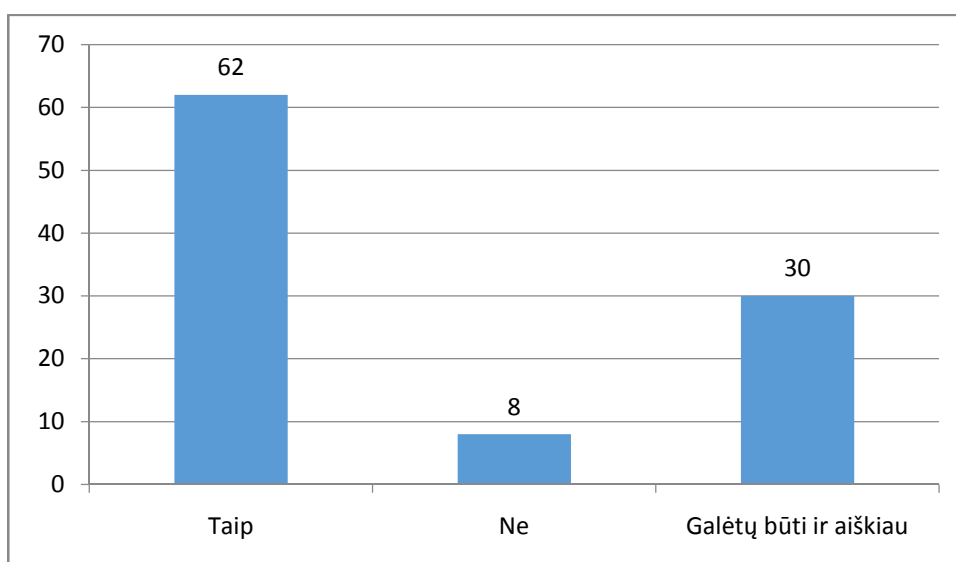
17 pav. Mokytojo padėjėjo pedagoginio pasirengimo poreikio vertinimas, %

³³ Mokytojo padėjėjo pavyzdinis pareigybės aprašymas. (2005). *Valstybės žinios*, 2005-01-13, Nr. 5-129.

Atsakydami į šį klausimą didžioji dalis respondentų nurodė, jog mokytojo padėjėjui reikalingi pedagoginiai kursai, mokymai 50 %. Kad mokytojo padėjėjui reikalingas pedagoginis profesinis išsilavinimas nurodė 27 % respondentų. Mažiausia dalis respondentų 23 % atsakė, kad mokytojo padėjėjui pedagoginis parengimas nereikalingas, visas reikiamas kompetencijas galima įgyti mokantis savarankiškai ar darbo praktikos metu.

Mokytojo padėjėjo išsilavinimas reglamentuojamas mokytojo padėjėjo pareigybės apraše, kuriame sakoma, jog jis turįs būti ne žemesnis kaip vidurinis. Tačiau keliant problemą moksliniu požiūriu, aiškėja, kad visgi mokytojo padėjėjams trūksta kompetencijos, specializuotų kursų. Šią problemą savo darbuose įvardino Ališauskas (2002, 2010). Autorė Vilkelienė (2004) siūlo mokytojo padėjėjo parengimą vykdyti kolegijose su galimybe tęsti studijas specialiosios pedagogikos ir socialinių mokslų srityse.

Kitas klausimas: „Ar Jūsų pareigybė yra aiškiai suformuluota ir aprašyta mokytojo padėjėjo pareigybės aprašyme?“

18 pav. Pareigybių apibrėžties pareigybės aprašyme vertinimas, %

Daugiausia respondentų nurodė, kad mokytojo padėjėjo pareigybės apibrėžtos aiškiai pareigybės aprašyme 62 %. Mažiausia respondentų dalis 8 % nurodė, kad pareigybės apibrėžtos neaiškiai. Tam tikra dalis respondentų pageidautų, kad tai būtų padaryta suprantamiau ir aiškiau.

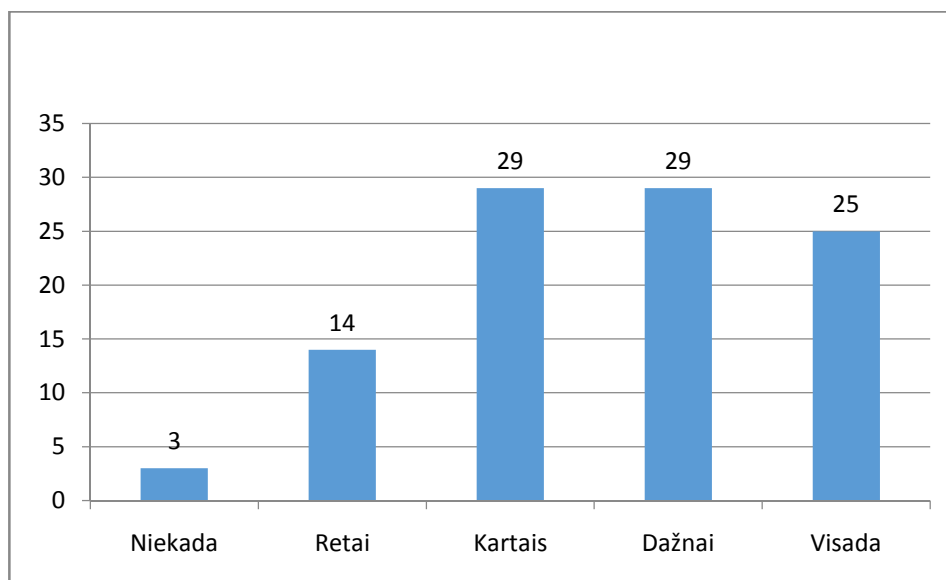
Atviru anketos klausimu buvo siekiama įvertinti aktualias problemas mokytojo padėjėjo veikloje, t.y. suteikiant pagalbą SUP turinčiam mokiniui. Klausimas: „Gal galėtumėte paminėti aktualiausias problemas, susijusias su mokytojo padėjėjo pagalba specialiųjų ugdymosi poreikių turinčiam mokiniui?“

Respondentai įvardino tokias pagrindines problemas, kaip: per mažas atlyginimas už darbą; kursų, mokymų, žinių stoka; bendradarbiavimo su mokytojais, tėvais, specialistais

problemos; menkinantis požiūris į mokytojo padėjėjo darbą, pagarbos stoka iš mokytojų, tėvų, vadovų; priemonių trūkumas; didelis mokinių skaičius.

Paskutinis anketos klausimas buvo skirtas įvertinti, ką išgyvena mokytojo padėjėjai atlikdami savo pareigas, ar jaučiasi įvertinti.

Klausimas: „Ar jaučiatės vertinamas, dirbdamas mokytojo padėjėjo darbą?“

19 pav. Mokytojo padėjėjų požiūrio į savo darbo įvertinimą pasiskirstymas, %

Tyrimo rezultatai rodo, kad mokytojo padėjėjai jaučiasi dažnai ar kartais tikrai įvertinami po 29 %. Visada įvertinti jaučiasi 25 % mokytojo padėjėjų. Retai įvertinti 14 % ir niekada neįvertinti 3 % mokytojų padėjėjų. Taigi šie tyrimo rezultatai rodo, kad mokytojo padėjėjai jaučiasi savo darbe pakankamai įvertinti.

Apibendrinant galima teigti, kad mokytojų padėjėjai yra dažnai atsakingi už mokymosi metodų parinkimą, o kartais parenka ar parengia ir mokymosi priemones. Respondentai nurodė, kad mokytojo padėjėjas SUP turinčiam mokiniui visada suteikia pagalbą tiek klasėje, tiek ir mokyklos aplinkoje. Tačiau mokytojo padėjėjai dažniausiai neteikia judėjimo pagalbos kelyje į/iš mokyklos ar kitokio pobūdžio pagalbos SUP turinčiam mokiniui. Galima daryti prielaidą, kad mokinius, turinčius SUP, pagal poreikį į mokyklą ar iš mokyklos palydi kiti jų saugumu besirūpinantys asmenys, t.y. tėvai, auklės ar artimieji.

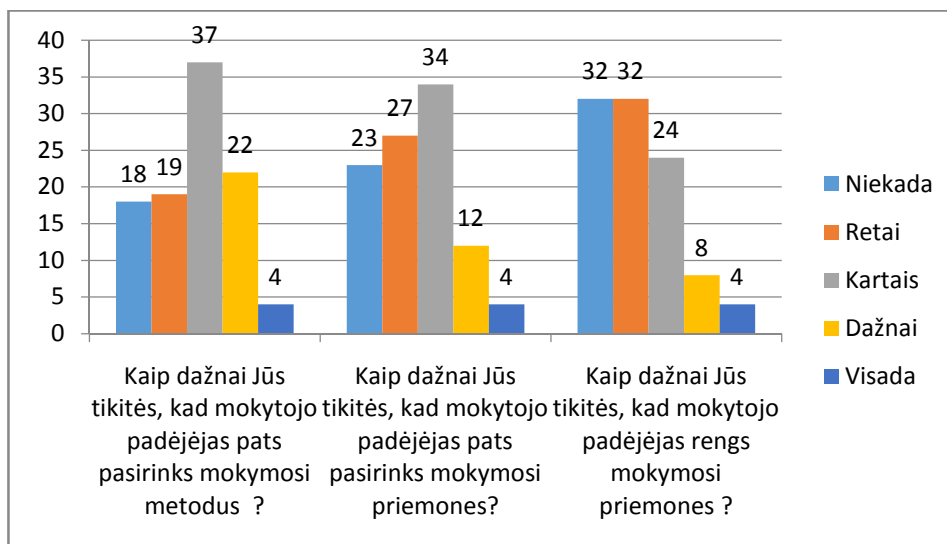
Apklausti mokytojo padėjėjai įvardino, kad dažniausiai visada sprendžia konfliktus su mokiniais, motyvuoja, stengiasi palaikyti mokinio kaip asmenybės vertės pajautimą, padeda palaikyti kontaktą su klasės mokytoju, susirasti draugų, bendraminčių. Mokytojų padėjėjų požiūriu jie visada arba dažnai užtikrina mokinio emocinį saugumą. Įvertinus mokytojo padėjėjo funkcijas matyti, kad svarbiausia yra laikoma pagalba mokantis bei pagalba mokinio emocinei būklei. Pagalba tenkinant fizinius poreikius mokytojo padėjėjų įvertinta kaip mažiau svarbi.

Rezultatai parodė, kad SUP turintis mokinys pamokos metu daugiausiai bendrauja su mokytojo padėjėju. Tai leidžia daryti prielaidą, kad mokinys, daugiau bendraudamas su mokytojo padėjėju, gali prarasti ryšį su jį tiesiogiai mokančiu pedagogu. Tyrimo rezultatai taip pat atskleidė, kad mokytojo padėjėjai dažniausiai bendradarbiauja su mokytoju, specialiuoju pedagogu, logopedu bei tėvais, rečiau su socialine pedagoge. Mokytojo padėjėjai visada dalyvauja renginiuose, palydi mokinį į specialius užsiėmimus su logopedu ar kitu specialistu. Tačiau niekada nedalyvauja ruošiant namų darbus ar kitoje popamokinėje veikloje. Didžioji dalis respondentų nurodė, kad mokytojo padėjėjui pakanka pedagoginių kursų, mokymų. Dauguma mokytojo padėjėjų atsakė, kad jų pareigybė aiškiai apibrėžta pareigybiniame aprašyme. Mokytojų padėjėjai taip pat įvardino pagrindines problemas, kurios kyla dirbant. Tai, pirmiausia, per mažas atlyginimas už darbą; kursų, mokymo, žinių stoka; bendradarbiavimo su mokytojais, tėvais, kitais specialistais problemos; ne visada tinkamas požiūris į mokytojo padėjėjo darbą, pagarbos stoka iš mokytojų, tėvų, vadovų; priemonių trūkumas. Tyrimo rezultatai parodė, kad mokytojo padėjėjai dėl savo dirbamo darbo vis tik jaučiasi daugiau įvertinti negu neįvertinti.

2.3.2. Pedagogų nuomonė apie mokytojo padėjėjo vaidmenį ugdymo procese

Šiame skyrelyje analizuojamas pedagogų požiūris į mokytojo padėjėjo vaidmenį ugdymo procese.

Klausimas: „Įvertinkite mokytojo padėjėjo vaidmenį, susijusį su mokymu ir mokymusi“.

20 pav. Pedagogų požiūris į mokytojo padėjėjo vaidmenį, susijusį su mokymu bei mokymusi, %

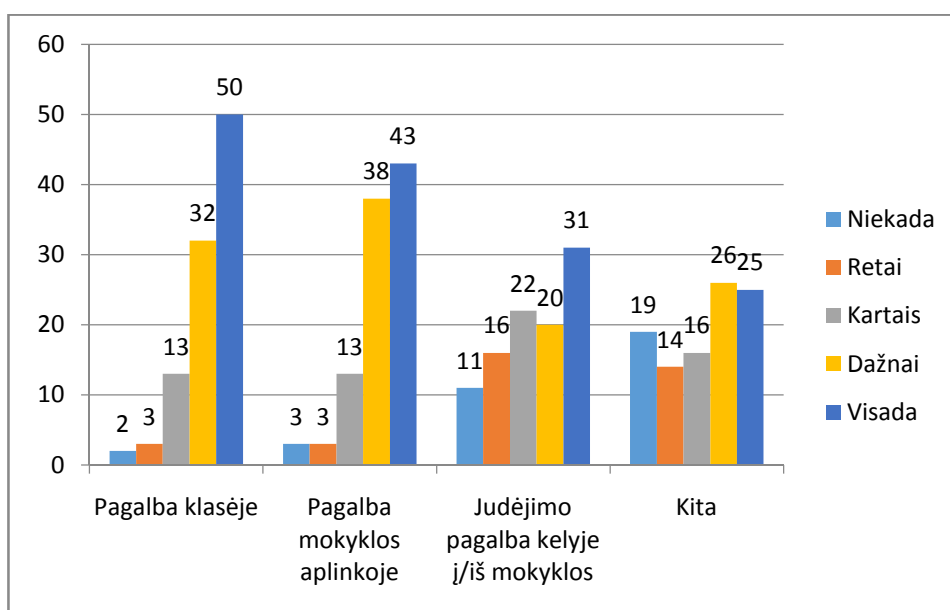
Pedagogai nurodė, kad kartais tikisi, jog mokytojo padėjėjas pats parinks mokymo metodus 37 %, priemonės 34 %, tačiau retai tikisi, kad šis mokymo priemonės ir parengs 32 %. Pedagogai labiau nesitiki nei tikisi, kad mokytojo padėjėjas parinks mokymosi metodus,

priemonės, ar priemonės parengs. Atsakymo „Niekada“ procentinis pasiskirstymas siekia 18-32 %, o atsakymo „Visada“ – 4 %.

Palyginus pedagogų bei mokytojo padėjėjų požiūrį į šį vaidmenį, išvelgiami tam tikri skirtumai: mokytojo padėjėjai dažnai parenka mokymosi metodus, tačiau pedagogai to iš jų retai tikisi. Dėl mokymo priemonių parinkimo pedagogų ir mokytojo padėjėjų nuomonės sutapo, priemonės parenka tik kartais. Vėlgi pedagogai iš mokytojų padėjėjų retai tikisi mokymo priemonių rengimo, tačiau pastarieji teigia kartais tai darantys.

Taigi pedagogų požiūris ir lūkesčiai, nukreipti į mokytojo padėjėjo veiklos organizavimą mokyme, nėra aukštesni negu vertina patys mokytojo padėjėjai.

Kitas klausimas: „Įvertinkite mokytojo padėjėjo teikiamos pagalbos, susijusios su mokinio, turinčio specialiųjų ugdymosi poreikių, fizinėmis funkcijomis, dažnumą?“

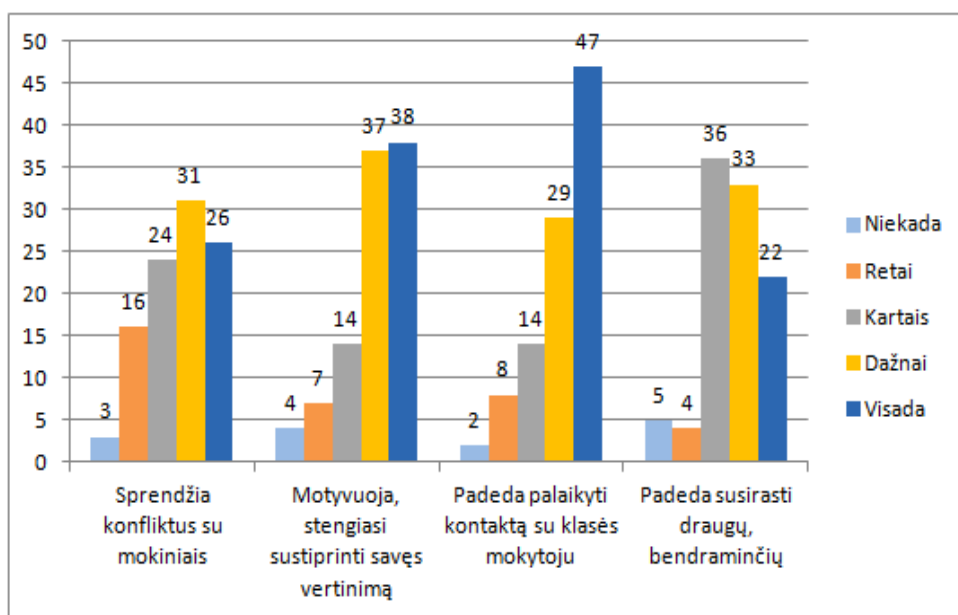
21 pav. Mokytojo padėjėjo teikiamos pagalbos SUP turinčiam mokiniui vertinimas pedagogų požiūriu, %

Pedagogai nurodė, kad mokytojo padėjėjai visada teikia pagalbą klasėje 50 %, pagalbą mokyklos aplinkoje 43 %, judėjimo pagalbą į/iš mokyklos 31 % bei dažnai teikia kitokio pobūdžio pagalbą 26 %.

Palyginus mokytojo padėjėjų ir pedagogų nuomonę išvelgiamas skirtumas dėl judėjimo bei kitokio pobūdžio pagalbos teikimo. Dauguma mokytojo padėjėjų nurodė, kad judėjimo kelyje į/iš mokyklos ar kitokios pagalbos neteikia, tačiau pedagogai mano, kad mokytojo padėjėjas visada teikia judėjimo pagalbą kelyje į/iš mokyklos bei dažnai teikia kitokio pobūdžio pagalbą.

Kitu klausimu siekiama įvertinti pedagogų požiūrį į mokytojo padėjėjo vaidmenį, užtikrinant mokinio emocinį saugumą.

Klausimas: „Įvertinkite mokyto padėjėjo vaidmenį, susijusį su mokinio emocinio saugumo užtikrinimu“.

22 pav. Pedagogų požiūris į mokytojo padėjėjo vaidmenį, užtikrinant mokinio emocinį saugumą, %

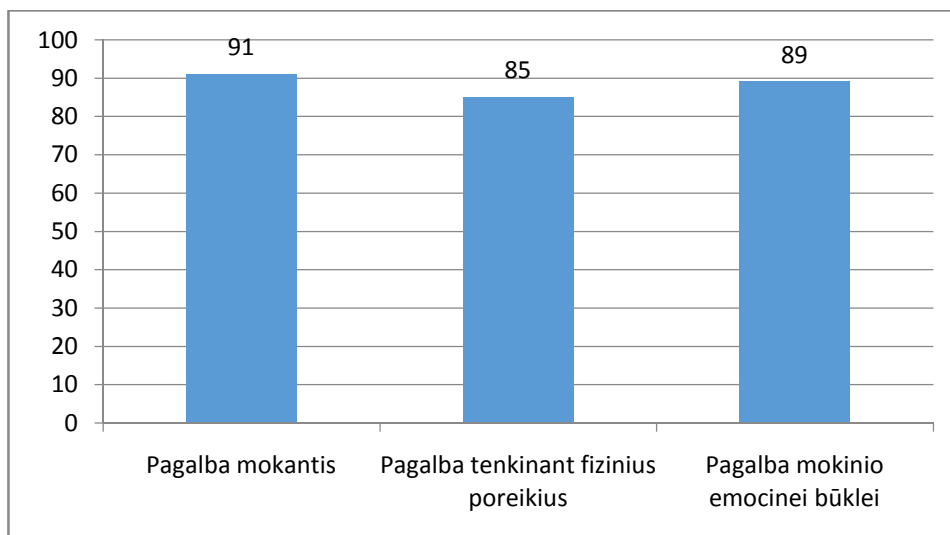
Respondentai nurodė, kad mokytojo padėjėjas visada padeda palaikyti kontaktą su klasės mokytoju 47 %, motyvuoja, stengiasi stiprinti paties mokinio vertės suvokimą 38 %. Mokytojo padėjėjas kartais padeda susirasti draugų, bendraminčių 36 %. Taip pat jis dažnai sprendžia konfliktus su mokiniais 31 %.

Palyginus mokytojo padėjėjų bei pedagogų nuomonę, matyti, kad mokytojų padėjėjai nurodė visada teikiantys pagalbą, susijusią su mokinio emocinio saugumo užtikrinimu (sprendžia konfliktus, motyvuoja, padeda palaikyti kontaktą su mokytoju, padeda susirasti draugų).

Pedagogų nuomonė plačiąja prasme sutampa, tačiau pastarieji vis tik mano, kad tik kartais mokytojo padėjėjai padeda mokiniui susirasti draugų ir bendraminčių.

Kitas klausimas: „Įvertinkite skalėje, kurios funkcijos, atliekant mokytojo padėjėjo pareigas yra svarbiausios“.

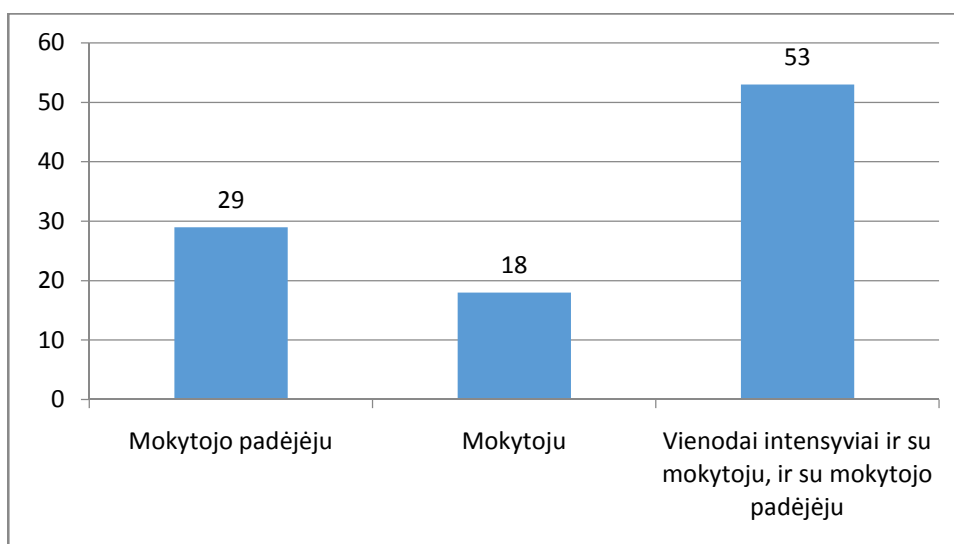
23 pav. Mokytojo padėjėjo funkcijų svarbos diferenciacija pedagogų požiūriu, %

Respondentai nurodė, kad svarbiausia mokytojo padėjėjo funkcija yra pagalba mokantis 91 %, toliau būtų pagalba mokinio emocinei būklei 89 % ir mažiau svarbi už minėtasias yra pagalba tenkinant fizinius poreikius 85 %.

Palyginus mokytojų padėjėjų bei pedagogų požiūrį pastebėta, kad mokytojo padėjėjo funkcijų svarbumo tendencija sutampa.

Toliau anketavimo būdu siekiama išsiaiškinti mokinio bendravimo ugdymosi procese prioritetus.

Klausimas: „Jūsų nuomone, specialiųjų ugdymosi poreikių turintis mokinis su kuo per pamokas bendrauja daugiausia?“

24 pav. SUP turinčio mokinio bendravimo pasirinkimo su ugdančiu asmeniu vertinimas pedagogų požiūriu, %

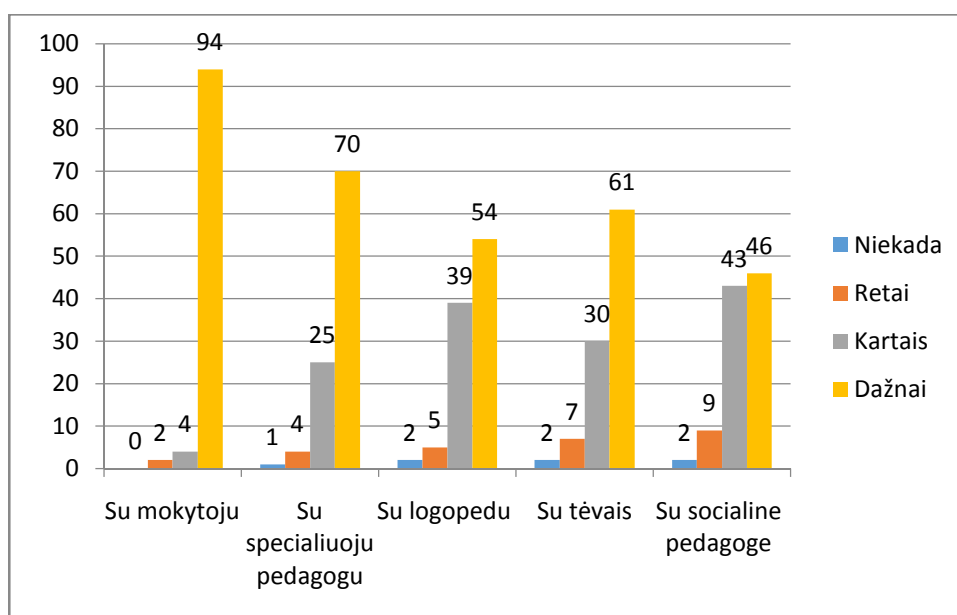
Respondentai nurodė, kad mokinis vienodai intensyviai bendrauja tiek su mokytoju, tiek su mokytojo padėjėju 53 %. Kad SUP turintis mokinis su mokytojo padėjėju bendrauja

daugiau, nurodė 29 % respondentų, o mažiausia respondentų dalis – 18 % teigia, jog mokinys intensyviau bendrauja su mokytoju.

Palyginus mokytojo padėjėjų bei pedagogų nuomones, išvelgiami tokie skirtumai: mokytojo padėjėjų požiūriu mokinys daugiau bendrauja būtent su juo. Tačiau pedagogai mano, kad mokinys vienodai intensyviai bendrauja tiek su mokytojo padėjėju, tiek su pačiu pedagogu.

Tyrimo rezultatai parodo, kad mokinys pamokos metu mažiau bendrauja su mokytoju. O tai patvirtina galimą problemą, t.y. SUP turintis mokinys, daugiau mokomas mokytojo padėjėjo individualiai, praranda betarpišką kontaktą su mokytoju.

Kitas klausimas: „Kaip Jūs manote, kaip dažnai mokytojo padėjėjas turėtų bendrauti su bendruomenės nariais, sprendžiant aktualius pagalbos mokiniui klausimus?“

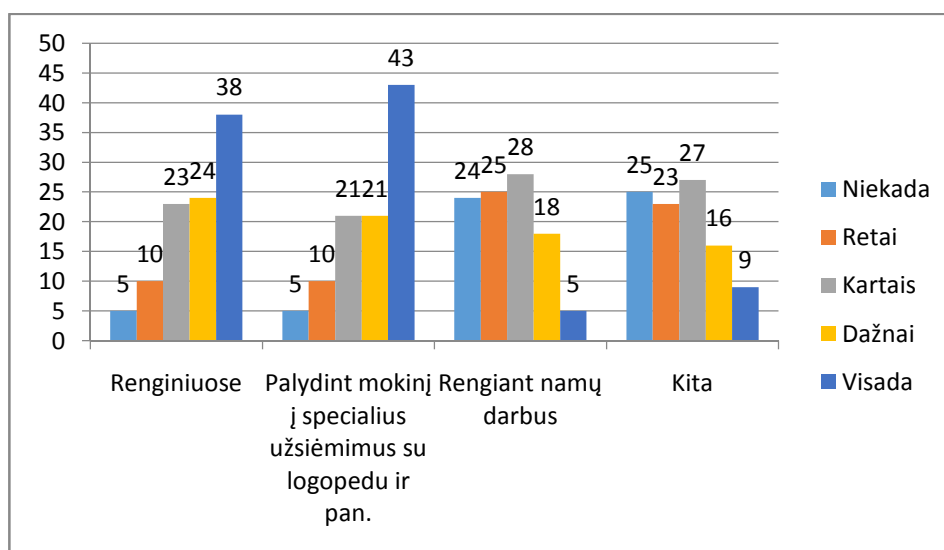

25 pav. Mokytojo padėjėjo bendradarbiavimo su atskirais bendruomenės nariais, sprendžiant aktualius pagalbos mokiniui klausimus, vertinimas pedagogų požiūriu, %

Respondentų nuomone, sprendžiant aktualius pagalbos mokiniui klausimus, mokytojo padėjėjas dažnai bendradarbiauja su bendruomenės nariais. Šį atsakymą pasirinko daugiausiai respondentų. Kad dažnai bendrauja su pedagogu nurodė 94 % respondentų, su spec. pedagogu – 70%, su logopedu – 54 %, su tėvais – 61 %, su socialine pedagoge 46 %.

Mokytojų padėjėjų bei pedagogų požiūris šiuo klausimu sutapo. Respondentų nuomone, mokytojo padėjėjas dažnai bendradarbiauja su bendruomenės nariais ir drauge sprendžia aktualius pagalbos mokiniui klausimus. Be abejo, dažniausiai bendradarbiaujama su dėstančiu mokytoju.

Kitas klausimas: „Kaip dažnai mokytojo padėjėjas dalyvauja mokinio popamokinėje veikloje?“

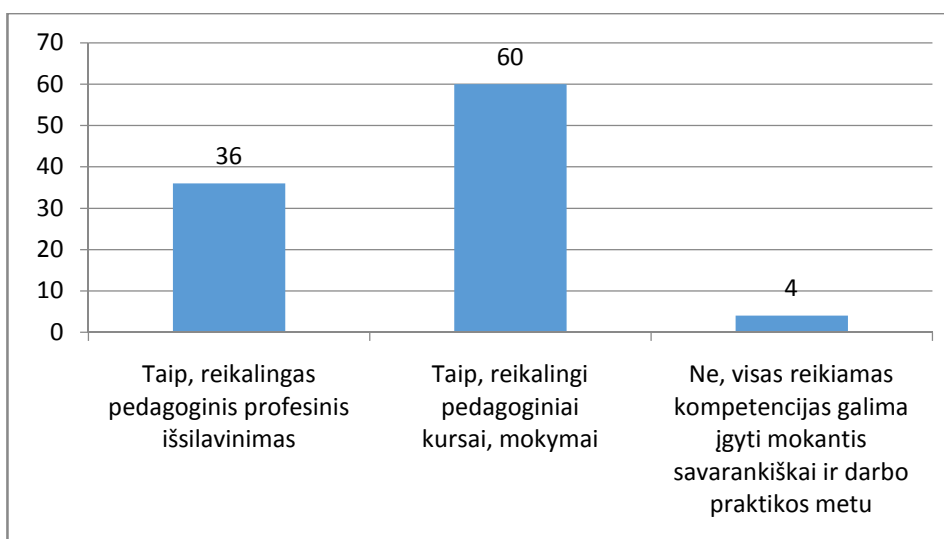

26 pav. Mokytojo padėjėjo veiklos mokinio popamokinėje veikloje vertinimas pedagogų požiūriu, %

Respondentų nuomone, mokytojo padėjėjas visada palydi mokinį į specialius užsiėmimus su logopedu ar kt. specialistu 43 % bei visada dalyvauja renginiuose 38 %. Mokytojo padėjėjas kartais teikia pagalbą ruošiant namų darbus 28 %, taip pat kartais dalyvauja ir kitokio pobūdžio veikloje 27 %.

Palyginus mokytojo padėjėjų bei pedagogų atsakymus, matyti, kad požiūriai dėl dalyvavimo renginiuose bei mokinio palydėjimo į specialius užsiėmimus sutampa. Mokytojo padėjėjai nurodė, kad niekada nedalyvauja ruošiant namų darbus ar kitokio pobūdžio popamokinėje veikloje. Pedagogai mano, kad mokytojo padėjėjas tik kartais dalyvauja ruošiant namų darbus ar padeda kitokio pobūdžio popamokinėje veikloje.

Kitas klausimas: „Ar, Jūsų nuomone, mokytojo padėjėjui reikalingas pedagoginis pasirengimas?“

27 pav. Mokytojo padėjėjo pedagoginio pasirengimo poreikio vertinimas, %

Respondentų nuomone, mokytojo padėjėjui reikalingi pedagoginiai kursai, mokymai 60 %. Kad mokytojo padėjėjui reikalingas pedagoginis išsilavinimas nurodė 36 % apklaustųjų. Mažiausia respondentų dalis 4 % mano, kad mokytojo padėjėjo pareigybei pedagoginis parengimas nereikalingas, visas reikiamas kompetencijas galima įgyti mokantis savarankiškai ir darbo praktikos metu. Pedagogų bei mokytojo padėjėjų nuomonės šiuo klausimu iš esmės sutampa.

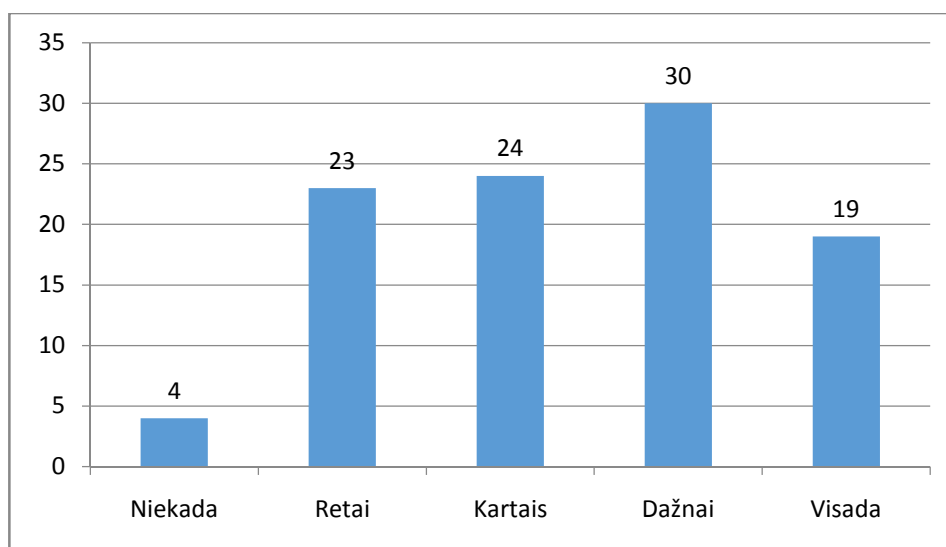
Atviras klausimas: „Gal galėtumėte paminėti aktualiausias problemas, susijusias su mokytojo padėjėjo pagalba specialiųjų ugdymosi poreikių turinčiam mokiniui“.

Respondentai įvardino pagrindines problemas, sietinas su mokytojo padėjėjo kompetencija, asmeninėmis savybėmis, užmokesčio, etatų ir kt. klausimais.

Pedagogų požiūriu, mokytojo padėjėjo pagalbos problematiškumas kyla iš tokių dalykų, kaip: pedagoginio išsilavinimo neturėjimas, žinių (psichologinių, medicininių ir kt.) trūkumas; komunikacijos trukdžiai su mokiniu bei mokytoju; per mažai mokytojo padėjėjų etatų ar skirtų šiam darbui valandų, per didelis vaikų skaičius; netinkamas požiūris į mokytojo padėjėją: ne visada mokytojo padėjėjas turi autoritetą, nenoriai priimama jo pagalba, kartais mokytojo padėjėjas tapatinamas su prižiūrėtoju. Be to, atkreiptas dėmesys į tai, jog, pakartotinai aiškinant užduotis SUP poreikių turinčiam vaikui, trukdoma kitiems klasės mokiniams; nepakankamai bendradarbiaujama su psichologu, specialiuoju pedagogu, socialiniu pedagogu; atlyginimas neatitinka darbo krūvio; problema gali būti ir pasyvumas bei pensinis amžius.

Pedagogai mokytojo padėjėjo darbe išvelgia daugiau problemų, kritiškiau vertina mokytojo padėjėjų vaidmenį ugdymo procese.

Paskutinis anketos klausimas: „Jūsų nuomone, ar mokytojo padėjėjo darbas vertinamas?“.

28 pav. Mokytojo padėjėjo darbo vertinamas pedagogų požiūriu, %

Respondentų nuomone, mokytojo padėjėjo darbas dažnai vertinamas 30 %. Kad mokytojo padėjėjo darbas vertinamas kartais, nurodė 24 % respondentų, jog retai – 23 % respondentų, visada 19 % respondentų, mažiausia dalis – 4 % mano, kad mokytojo padėjėjo darbas nevertinamas niekada.

Mokytojų padėjėjų bei pedagogų požiūris sutampa: mokytojo padėjėjo darbas vertinamas dažnai arba kartais. Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, jog didesnis procentas respondentų mokytojo padėjėjų mano, kad jų darbas vertinamas visada. Vis tik pedagogams taip neatrodo. Pakankamai didelis procentas jų mano, kad padėjėjų darbas tinkamai vertinamas retai.

Apibendrinant galima teigti, kad pedagogų požiūris ir lūkesčiai mokytojo padėjėjo veiklos mokyme nėra aukštesni, nei mano patys mokytojo padėjėjai. Mokytojo padėjėjai dažnai parenka mokymosi metodus, nors pedagogai to retai iš jų tikisi. Dėl mokymo priemonių parinkimo pedagogų ir mokytojo padėjėjų nuomonė sutapo, šie jas parenka tik kartais. Mokytojo padėjėjai nurodo, kad kartais rengia mokymo priemones, tačiau pedagogai taip nemano, nereikalauja ir retai tikisi.

Vertinant mokytojo padėjėjų bei pedagogų požiūrį į pagalbos teikimą SUP turinčiam mokiniui, pastebėti skirtumai dėl judėjimo bei kitokio pobūdžio pagalbos teikimo. Dauguma mokytojo padėjėjų nurodė, kad tokios pagalbos neteikia niekada, tačiau pedagogai mano, kad mokytojo padėjėjas visada teikia judėjimo pagalbą kelyje į/iš mokyklos bei dažnai teikia kitokio pobūdžio pagalbą. Tačiau pedagogai bei mokytojo padėjėjai sutinka, kad visada teikiama pagalba klasėje bei pagalba mokyklos aplinkoje. Mokytojo padėjėjai nurodė visada teikiantys pagalbą, susijusią su mokinio emocinio saugumo užtikrinimu. Pedagogų nuomonė plačiaja prasme sutampa. Tačiau jie mano, kad tik kartais mokytojo padėjėjai padeda mokiniui susirasti draugų ir bendraminčių.

Mokytojo padėjėjo funkcijų svarbumo tendencijos vertinimas sutampa – svarbiausia lieka pagalba mokantis, toliau pagalba emocinei būklei bei pagalba tenkinant fizinius poreikius.

Vertinant mokinio prioritetinį bendravimą su ugdančiu asmeniu, įžvelgiami tokie nuomonių skirtumai: mokytojo padėjėjų požiūriu, mokinys daugiau bendrauja būtent su juo; tačiau pedagogams atrodo, kad mokinys vienodai intensyviai bendrauja tiek su mokytojo padėjėju, tiek su pačiu pedagogu. Tyrimo rezultatų išvada, kad mokinys pamokos metu bendrauja su mokytoju mažiau, patvirtina galimą problemą: mokinys, daugiau mokomas individualiai mokytojo padėjėjo, praranda betarpišką kontaktą su mokytoju. Taip pat, visų respondentų nuomone, sprendžiant aktualius pagalbos mokiniui klausimus, mokytojo padėjėjas dažnai bendradarbiauja su kitais ugdymo bendruomenės nariais. Didžiausia tokio bendravimo dalis tenka bendravimui su mokytoju.

Vertinant mokytojo padėjėjo dalyvavimą popamokinėje veikloje, matyti, kad visų respondentų požiūriai dėl mokytojo padėjėjo dalyvavimo renginiuose bei palydint mokinį į specialius užsiėmimus, sutampa. Taip pat mokytojo padėjėjai nurodė, kad niekada nedalyvauja rengiant namų darbus ar kitokio pobūdžio popamokinėje veikloje. Tačiau pedagogai rinkosi atsakymą į šiuos klausimus „kartais“.

Visų respondentų nuomone, mokytojo padėjėjui svarbūs bei reikalingi pedagoginiai kursai, mokymai. Vis tik pedagogai įžvelgia daugiau problemų mokytojo padėjėjo darbe negu šie patys, kritiškiau vertina mokytojo padėjėjų vaidmenį ugdymo procese. Tačiau ir vieni, ir kiti mano, kad mokytojų padėjėjų darbas vertinamas dažnai arba kartais.

Išvados

1. Remiantis mokslinės literatūros analize, mokytojo padėjėjas teikia dviejų tipų paslaugas – socialines ir mokymosi paslaugas. Socialinės paslaugos yra susijusios su mokinio buitinėmis reikmėmis: maitinimu, palydovo paslaugomis, savitarnos ir savitvarkos veikla. Teikdamas mokymosi paslaugas, mokytojo padėjėjas padeda mokiniui arba mokinių grupei atlikti su mokymusi susijusią veiklą per pamokas ar po pamokų. Tai būtų teksto užrašymas, skaitovo paslauga, mokymosi medžiagos parengimas, transformavimas, taip pat pagalba atliekant savarankiškas užduotis.

2. Anketinės apklausos duomenimis nustatyta, kad mokytojo padėjėjo pagrindinis vaidmuo yra susijęs su mokymo ir mokymosi procesu. Mokytojų padėjėjai dažnai pritaiko mokymosi metodus, kartais parenka bei rengia ir mokymosi priemones.

3. Atskleistas mokytojo padėjėjo vaidmuo, susijęs su fizinės pagalbos teikimu SUP turinčiam mokiniui. Mokytojo padėjėjai dažniausiai teikia pagalbą klasėje bei mokyklos aplinkoje, tačiau judėjimo pagalbos kelyje į/iš mokyklos beveik neteikia.

4. Išanalizuotas mokytojo padėjėjo vaidmuo, siekiant užtikrinti mokinio emocinį saugumą. Mokytojų padėjėjai nurodė, kad mokinio emocinio saugumo užtikrinimą priskiria prie pagrindinių vaidmenų. Dalyvavusieji apklausoje teigė, kad visada motyvuoja, palaiko savo vertės pajautimo stiprinimą, padeda palaikyti kontaktą su klasės mokytoju bei susirasti draugų.

5. Išryškėjo skirtumai, kaip savo vaidmenį specialiųjų ugdymosi poreikių turinčio mokinio ugdymosi procese suvokia mokytojo padėjėjai ir kaip tai supranta pedagogai:

- Organizuojant SUP turinčio mokinio ugdymosi procesą, mokytojo padėjėjai kartais linkę prisiimti didesnę atsakomybę, negu iš jų tikisi pedagogai. Mokytojo padėjėjai teigia dažnai parenkantys mokymosi metodus, tačiau pedagogai tai vertina kaip retą būtinybę. Mokytojo padėjėjai taip pat nurodo, kad kartais rengia mokymo priemones, visgi pedagogai šio vaidmens taip pat nėra linkę jiems priskirti. Pedagogų nuomone, pastarieji kartais mokymosi priemones galėtų tik padėti parinkti.
- Vertinant mokytojo padėjėjų bei pedagogų požiūrį, susijusį su fizinės pagalbos teikimu, pastebėti skirtumai dėl judėjimo bei kitokio pobūdžio pagalbos teikimo. Dauguma mokytojo padėjėjų nurodė, kad judėjimo pagalbos kelyje į/iš mokyklos niekada neteikia, tačiau pedagogai mano, jog tai esanti viena iš pagrindinių mokytojo padėjėjo funkcijų ir tokią pagalbą jie teikia visada. Vis tik tiek pedagogai, tiek mokytojo padėjėjai sutaria, kad visada teikiama pagalba klasėje bei mokyklos aplinkoje.

- Atskleistas mokytojo padėjėjo vaidmuo, siekiant mokinio emocinio saugumo. Mokytojo padėjėjai nurodė visada teikiantys pagalbą, susijusią su mokinio emocinio saugumo užtikrinimu. Pedagogų nuomonė apie šią pagalbos SUP turinčiam mokiniui sritį iš dalies sutampa su mokytojo padėjėjo įvardintomis veiklomis. Tačiau pedagogai mano, kad mokytojo padėjėjai retai padeda mokiniui susirasti draugų ir bendraminčių.

Literatūra

1. Abromaitienė, L., Kaušpėdienė, R. (2009). Mokytojo padėjėjo veikla pedagogų bendruomenėje. *Socialinis ugdymas*, 9 (20), 48-54.
2. Ališauskas, A. (2002). *Vaikų raidos ypatingumų ir specialiųjų ugdymo(si) poreikių įvertinimas*. Mokomoji knyga. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
3. Ališauskas, A., Ališauskienė, S., Gerulaitis, D., Kaffemanienė, I., Melienė, R., Miltenienė, L. (2011). *Specialiųjų ugdymo(si) poreikių tenkinimas*. Lietuvos patirtis užsienio šalių kontekste. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
4. Ališauskas, A., Ališauskienė, S., Gerulaitis, D., Melienė, R., Miltenienė, L. (2010). *Specialiųjų poreikių asmenų ugdymo(si) formų įvairovės tyrimas*. Tyrimo ataskaita. Šiaulių universitetas: Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras.
5. Ališauskienė, S., Ališauskas, A., Gerulaitis, D., Melienė, R., Miltenienė, L., Šapelytė, O. (2008). Ugdymo proceso dalyvių pasitenkinimas psichologine, specialiąja pedagogine ir specialiąja pagalba. *Specialusis ugdymas*, 2 (19), 92.
6. Ališauskienė, S., Ališauskas, A., Šapelytė, O., Melienė, R., Miltenienė, L., Gerulaitis, D. (2009). Psichologinės, specialiosios pedagoginės ir specialiosios pagalbos bendrojo lavinimo mokyklų mokiniams lygis. *Švietimo problemos analizė*, 4 (32), 1-8.
7. Ambrukaitis, J. (2012). *Specialiojo ugdymo kaitos bruožai*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
8. Arlauskienė-Kuginytė, I., Jakaitienė, R. (2010). Specialiųjų poreikių turinčių vaikų santykiai su mokyklos bendruomenės nariais. *Socialinis darbas*, 9 (1), 122-131.
9. Damkauskienė, R. (2001). Mokytojo padėjėjos darbas vidurinėje mokykloje. A. Galkienė (Sud.). *Keli integruoto ugdymo aspektai*. Metodinių straipsnių rinkinys (p. 97-101). Vilnius: Viltis.
10. Daujotis, E., Šiaučiulienė, I., Pikšrys, R. A., Šeštakova, G., Urnavičius, A. K. (2016). *Lietuvos švietimas skaičiais*. Bendrasis ugdymas. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerija. Švietimo informacijų technologijos centras. Vilnius.
11. Dovigo, F. (2017). *Special Educational Needs and Inclusive Practices*, (23-30). US Springer.
12. Dudzinskienė, R., Kalesnikienė, D., Paurienė, L., Žilinskienė, I. (2010). *Inovatyvių mokymo(-si) metodų ir IKT taikymas*. Metodinė priemonė pradinėms klasių ir specialiesiems pedagogams. II knyga. Vilnius: Ugdymo plėtotės centras. <http://www.inovacijos.upc.smm.lt/uploads/2%20knyga.pdf> (žiūrėta 2017-12-18).

13. Dudzinskienė, R., Kišonienė, R., Luneckienė, A., Žičkienė, D. (2008). *Į pagalbą mokytojui ir mokyklai*. Rekomendacijos pedagoginių psichologinių tarnybų specialistams: ką reikėtų patarti mokytojams, ugdantiems specialiųjų poreikių turinčius mokinius. Vilnius: Via Recta.
14. Galkienė, A. (2003). *Pedagoginė sąveika integruoto ugdymo sąlygomis*. Monografija. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
15. Galkienė, A. (2005). *Heterogeninių grupių didaktika: specialieji poreikiai bendrojo lavinimo mokykloje*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
16. Galkienė, A. (2013). *Specialiojo ugdymo kaita: nuo atskirties pripažinimo link*. Mokymo priemonė. Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla.
17. Glimore, J., Maher, A. M., Feldon, D. F., Timerman, B. (2013). Exploration off actors related to the development of science, technology, engineering, and mathematics graduate teaching assistants' teaching orientations. *Studies in Higher Education*, 39 (10), 1910-1928.
18. Grey, D. (2009). *Pirmoji pagalba mokytojui*. Vilnius: Tyto alba.
19. Hollar, D. (2012). *Hand book of Children with pECIAL Health Care Needs*, (5-425). US Springer.
20. ITC Švietimo valdymo informacinė sistema. (2012). *Specialiųjų ugdymosi poreikių turintys mokiniai bendrojo ugdymo mokyklų bendrosiose klasėse*. http://svis.emokykla.lt/lt/index/a_view/47 (žiūrėta 2018-02-01).
21. Jovaiša, L. (2007). *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius: Gimtasis žodis.
22. Kardelis, K. (2016). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.
23. Kaffemanienė, I. (2006). *Negalės ir socialinės gerovės tyrimų metodologiniai aspektai*. Metodinė priemonė bakalaurantams ir magistrantams. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
24. Kišonienė, R., Dudzinskienė, R. (2007). *Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymo poreikių, ugdymo turinio individualizavimas*. Rekomendacijos mokytojams, ugdantiems skirtingų poreikių ir gebėjimų mokinius. Vilnius: Via Recta.
25. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas. (2011). *Valstybės žinios*, 2011-03-31, Nr. 38-1804.
26. Mokinio specialiųjų ugdymosi poreikių (išskyrus atsirandančius dėl išskirtinių gabumų) pedagoginiu, psichologiniu, medicininu ir socialiniu pedagoginiu aspektais įvertinimo ir specialiojo ugdymosi skyrimo tvarkos aprašas. (2011). *Valstybės žinios*, 2011-10-11, Nr. 122-5769.

27. Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, grupių nustatymo ir jų specialiųjų ugdymosi poreikių skirstymo į lygius tvarkos aprašas. (2011). *Valstybės žinios*, 2011-07-21, Nr. 93-4428.
28. Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo organaizavimo tvarkos aprašas. (2011). *Valstybės žinios*, 2011-10-11, Nr. 122-5771.
29. Mokytojo padėjėjo pavyzdinis pareigybės aprašymas. (2005). *Valstybės žinios*, 2005-01-13, Nr. 5-129. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.248644> (žiūrėta 2018-02-01).
30. *Mokytojo padėjėjo rengimo standartas*. (2008). LR Švietimo ir Mokslo Ministerija. Profesinio mokymo metodikos centras. Vilnius.
31. National Council for Special Education. (2013). *Supporting Students with Special Educational Needs in Schools*. http://ncse.ie/wp-content/uploads/2014/09/Supporting_14_05_13_web.pdf (žiūrėta 2018-02-01).
32. Psichologinės pagalbos teikimo tvarkos aprašas. (2017). *TAR*, 2017-08-31, Nr. 13908.
33. Rachel, L., Holly, M. (2017). Competence, Autonomy, and Relatedness as Motivators of Graduate Teaching Assistants. *Journal of Engineering Education*, 106 (2), 245-272.
34. Radford, J., Bosanquet, P., Webster, R., Blatchford, P. (2015). *Scaffolding learning for independence: Clarifying teacher and teaching assistant roles for children with special educational needs*. *Learning & Instruction*, 36, 1-10.
35. Schwarze, J. (2005). *Grundlagentexte Statistik 2. 5th edition*. Herne/Berlin: Neue Wirtschaftsbriefe.
36. Specialiosios pagalbos teikimo mokyklose (išskyrus aukštąsias mokyklas) tvarkos aprašas. (2011). *Valstybės žinios*, 2011-07-20, Nr. 92-4396.
37. Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašas. (2011). *Valstybės žinios*, 2011-07-20, Nr. 92-4395.
38. Statistikos departamentas. (2018). *Gyventojų geografinis pasiskirstymas*. <https://www.stat.gov.lt/web/lis/paieska?q=gyventoj%C5%B3+geografinis+pasiskirstymas> (žiūrėta 2018-03-28).
39. Šorienė, N. (2016). Mokytojų skaičius: perteklius ar trūkumas? Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras. *Švietimo problemos analizė*, 3 (146), 1-12.
40. Takala, M. (2007). The work of classroom assistant in special and mainstream education in Finland. *British Journal of Special Education*, 34 (1), 50-57.

41. Targamadžė, V., Valeckienė, D., Kvieskaitė, E. (2008). Mokykloje dirbančių specialistų brėžiamų problemų eskizas pedagoginėje-psichologinėje erdvėje. *Socialinis ugdymas*, 5 (16), 31-50.
42. Tumelienė, R. (2011). Kompleksinės pagalbos organizavimas mokykloje. A. Mažylienė, R. Gutauskienė, R. Tumelienė, R. Špokienė (Sud.). *Inkliuzinis ugdymas ir komandinė pagalba mokiniui*. Metodinės rekomendacijos mokytojams, švietimo pagalbos teikėjams (p. 56-72). Vilnius: Lodvila.
43. Tumelis, J., et al. (2013). *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.
44. Ustilaitė, S., Kuginytė-Arlauskienė, L., Valančiūtė, L. (2011). Pedagogų nuostatos į neįgaliųjų vaikų integraciją bendrojo lavinimo mokyklose. *Socialinis darbas*, 10 (2), 241-246.
45. Vasiliauskiene, L. (2010). *Kompleksinės pagalbos organizavimas mokykloje*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
46. Vilkelienė, A. (2004). Pedago padėjėjo veikla: socializacijos aspektai. *Pedagogika*, 70, 213-216.

**THE IMPORTANCE OF THE SUPPORT A TEACHER'S ASSISTANT IN THE
EDUCATION PROCESS OF PUPILS WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS**

The Bachelor Theses

Summary

Research problem. In Lithuania Teacher's assistant position startup was in 2005. Analyzing the teacher's assistant training standard the problem appears as the identity of the teacher's assistant and teacher functions and the possible overlapping.

The object of the research is the role of teacher assistant in the educational process of the pupils with special educational needs.

The purpose of the research is to reveal the role of the teacher's assistant for educating the pupils with special educational needs.

Tasks: to analyze the scientific literature and legal documents about the role of teacher assistant in general education school; survey by a questionnaire method the role of teacher's assistant related to teaching and learning; to investigate the role of teacher's assistant related to physical assistance; evaluate the role of teacher's assistant in achieving pupil's emotional security; compare the attitude of teacher assistants and teachers towards the teacher's assistant support.

Research methods: analysis of scientific literature and legal documents, questionnaire survey.

The survey sample. The survey was attended by two respondents groups: teacher assistants working with special educational needs pupils, and teachers whose educate in their classes special education need pupils with support of teacher's assistant. The study involved 105 teacher's assistants and 120 pedagogues.

Main conclusions.

1. According to the analysis of scientific literature, the teacher's assistant provides two types of services - social and teaching.
2. According to the questionnaire survey, when teacher's assistants often choose learning methods; sometimes they prepare and select educational tools.
3. The role of teacher's assistant for physical support of SEN pupil has been disclosed. Teacher's assistants always provide for SEN pupil class assistance and support in the school environment. However, most teacher assistants have indicated that they do not provide travel assistance.

4. The role of teacher assistant related to the provision of physical assistance for a SEN pupil has been disclosed. Teacher's assistants usually help in classroom and school environment, but almost do not provide movement assistance on the way to / from school.

5. The difference appeared how teachers' assistants see their role in the educational process of a pupil with special educational needs and how the teachers understand it:

- Organizing the educational process for pupil with SEN, teacher's assistants are sometimes inclined to assume more responsible than the teachers expect from them.
- Assessing the attitude of teacher's assistants and teachers regarding the provision of physical assistance, observed that teachers assume that such physical help provided not only in the school environment, but also on the way to/from the school.
- Revealing the role of teacher's assistant in the pupil emotional safety field, was founded that, teacher's assistants indicated they provide overall assistance related to assuring the pupil's emotional safety, however, teachers believe that they rarely help the pupil to find friends and like-minded contemporaries.

Key words: teacher's assistant, role, education, special educational needs.

PRIEDAI

Gerbiami Mokytojo padėjėjai,

šia apklausa siekiame atskleisti mokytojo padėjėjo požiūrį į savo vaidmenį, ugdant specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius mokinius.

Jūsų nuomonė mums labai svarbi, todėl prašytume nepraleisti nė vieno klausimo.

Pasirinktą atsakymą pažymėkite šitaip: ☒

Į atvirą klausimą parašykite savo nuomonę nurodytoje vietoje.

Anketa anoniminė, todėl nei pavardės, nei vardo rašyti nereikia.

Iš anksto dėkoju už Jūsų skirtą laiką bei nuoširdžius atsakymus.

1. Jūsų amžius

- ☐a) 18-29 m.
- ☐b) 30-50 m.
- ☐c) 51-65 m.
- ☐d) Virš 66 m.

2. Mokykla, kurioje Jūs dirbate, yra

- ☐a) Mieste
- ☐b) Miestelyje
- ☐c) Kaime

3. Klasė/mokykla kurioje dirbate:

- ☐a) 1-4 bendrojo ugdymo klasė
- ☐b) 5-8 bendrojo ugdymo klasė
- ☐c) 9-10 bendrojo ugdymo klasė
- ☐d) 11-12 bendrojo ugdymo klasė
- ☐e) Specialioji klasė bendrojo ugdymo mokykloje
- ☐f) Specialioji mokykla

4. Jūsų išsilavinimas

- ☐a) Vidurinis
- ☐b) Aukštesnysis
- ☐c) Nebaigtas aukštasis
- ☐d) Studijuoju
- ☐e) Aukštasis

5. Ar turite pedagoginį išsilavinimą?

- ☐a) Taip, turiu aukštąjį pedagoginį išsilavinimą
- ☐b) Studijuojau ir ketinu įgyti aukštąjį pedagoginį išsilavinimą
- ☐c) Esu išklausęs kursus, seminarus pedagogikos žinioms įgyti
- ☐d) Turiu vidurinį išsilavinimą ir savarankiškai siekiu pedagoginių žinių
- ☐e) Neturiu pedagoginio išsilavinimo/pasirengimo

6. Įvertinkite mokytojo padėjėjo vaidmenį, susijusį su mokymu ir mokymusi (Pažymėkite po vieną langelį kiekvienoje eilutėje).

	Niekada	Retai	Kartais	Dažnai	Visada
a) Kaip dažnai Jūs esate atsakingas už mokymosi metodų parinkimą (pvz, aiškinimas, vaizdavimas ar pan.)?	☐	☐	☐	☐	☐
b) Kaip dažnai Jūs esate atsakingas už mokymosi priemonių parinkimą pamokoje?	☐	☐	☐	☐	☐
c) Kaip dažnai Jūs esate atsakingas už mokymosi priemonių rengimą?	☐	☐	☐	☐	☐

7. Įvertinkite teikiamos pagalbos, susijusios su mokinio, turinčio specialiųjų ugdymosi poreikių, fizinėmis funkcijomis dažnumą (Pažymėkite po vieną langelį kiekvienoje eilutėje).

	Niekada	Retai	Kartais	Dažnai	Visada
a) Pagalba klasėje	☐	☐	☐	☐	☐
b) Pagalba mokyklos aplinkoje	☐	☐	☐	☐	☐
c) Judėjimo pagalba kelyje į/iš mokyklos	☐	☐	☐	☐	☐
d) Kita	☐	☐	☐	☐	☐

8. Įvertinkite mokytojo padėjėjo vaidmenį, susijusį su mokinio emocinio saugumo užtikrinimu (Pažymėkite po vieną langelį kiekvienoje eilutėje).

	Niekada	Retai	Kartais	Dažnai	Visada
a) Sprendžiate konfliktus su mokiniais	☐	☐	☐	☐	☐
b) Motyvuojate, stengiatės stiprinti savęs vertinimą	☐	☐	☐	☐	☐
c) Padedate palaikyti kontaktą su klasės mokytoju	☐	☐	☐	☐	☐
d) Padedate susirasti draugų, bendraminčių	☐	☐	☐	☐	☐

9. Įvertinkite skalėje, kurios funkcijos, atliekant mokytojo padėjėjo pareigas, yra svarbiausios (pažymėkite 1 – nesvarbu, 2 – mažai svarbu, 3 – vidutiniškai svarbu, 4 – svarbu, 5 – labai svarbu).

	Nesvarbu (1)	Mažai svarbu (2)	Vidutiniškai svarbu (3)	Svarbu (4)	Labai svarbu (5)
a) Pagalba mokantis	☐	☐	☐	☐	☐
b) Pagalba tenkinant fizinius poreikius	☐	☐	☐	☐	☐
c) Pagalba mokinio emocinei būklei	☐	☐	☐	☐	☐

10. Jūsų nuomone, specialiųjų ugdymosi poreikių turintis mokinys su kuo per pamoką bendrauja daugiausia? (Pažymėkite tik vieną langelį).

- ☐ a) Su mokytojo padėjėju
- ☐ b) Su mokytoju
- ☐ c) Vienodai intensyviai ir su mokytoju, ir su mokytojo padėjėju

11. Įvertinkite bendradarbiavimą, sprendžiant aktualius pagalbos mokiniui klausimus, su atskirais bendruomenės nariais (Pažymėkite po vieną langelį kiekvienoje eilutėje).

	Niekada	Retai	Kartais	Dažnai
a) Su mokytoju	☐	☐	☐	☐
b) Specialiuoju pedagogu (vertinti, jei spec. pedagogo etatas yra mokykloje)	☐	☐	☐	☐
c) Logopedu (vertinti, jei logopedo etatas yra mokykloje)	☐	☐	☐	☐
d) Su tėvais	☐	☐	☐	☐
e) Su socialine pedagoge (vertinti, jei soc. pedagogo etatas yra mokykloje)	☐	☐	☐	☐

12. Ar dalyvaujate kartu su mokiniu popamokinėje veikloje (Pažymėkite po vieną langelį kiekvienoje eilutėje).

	Niekada	Retai	Kartais	Dažnai	Visada
a) Renginiuose	☐	☐	☐	☐	☐
b) Palydint mokinį į specialius užsiėmimus su logopedu ir pan.	☐	☐	☐	☐	☐
c) Ruošiant namų darbus	☐	☐	☐	☐	☐
d) Kita	☐	☐	☐	☐	☐

13. Ar, Jūsų nuomone, mokytojo padėjėjui reikalingas pedagoginis pasirengimas? (Pažymėkite tik vieną langelį).

- ☐ a) Taip, reikalingas pedagoginis profesinis išsilavinimas
- ☐ b) Taip, reikalingi pedagoginiai kursai, mokymai

☐ c) Ne, visas reikiamas kompetencijas galima įgyti mokantis savarankiškai ir darbo praktikos metu

14. Ar Jūsų pareigybė yra aiškiai suformuluota ir aprašyta mokytojo padėjėjo pareigybės aprašyme? (Pažymėkite tik vieną langelį).

☐ a) Taip

☐ b) Ne

☐ c) Galėtų būti ir aiškiau

15. Gal galėtumėte paminėti aktualiausias problemas, susijusias su mokytojo padėjėjo pagalba specialiųjų ugdymosi poreikių turinčiam mokiniui?

Įrašyti...

16. Ar jaučiatės vertinamas, dirbdamas mokytojo padėjėjo darbą? (Pažymėkite tik vieną langelį).

☐ a) Niekada

☐ b) Retai

☐ c) Kartais

☐ d) Dažnai

☐ e) Visada

Gerbiami Pedagogai,

šia apklausa siekiame atskleisti pedagogų požiūrį į mokytojo padėjėjo vaidmenį, ugdant specialiujų ugdymosi poreikių turinčius mokinius.

Jūsų nuomonė mums labai svarbi, todėl prašytume nepraleisti nė vieno klausimo.

Pasirinktą atsakymą pažymėkite šitaip: ☒

Į atvirus klausimus parašykite savo nuomonę nurodytoje vietoje.

Anketa anoniminė, todėl nei pavardės, nei vardo rašyti nereikia.

Iš anksto dėkoju už Jūsų skirtą laiką bei nuoširdžius atsakymus.

1. Jūsų amžius:

- ☐a) 18-29 m.
- ☐b) 30-50 m.
- ☐c) 51-65 m.
- ☐d) Virš 66 m.

2. Mokykla, kurioje Jūs dirbate, yra:

- ☐a) Mieste
- ☐b) Miestelyje
- ☐c) Kaime

3. Klasė/mokykla kurioje dirbate:

- ☐a) 1-4 bendrojo ugdymo klasė
- ☐b) 5-8 bendrojo ugdymo klasė
- ☐c) 9-10 bendrojo ugdymo klasė
- ☐d) 11-12 bendrojo ugdymo klasė
- ☐e) Specialioji klasė bendrojo ugdymo mokykloje
- ☐f) Specialioji mokykla
- ☐g) Jei esate dalyko mokytojas, įrašykite dalyką, kurį mokote (Įrašyti.....)

4. Jūsų išsilavinimas

- ☐a) Vidurinis
- ☐b) Aukštesnysis
- ☐c) Nebaigtas aukštasis
- ☐d) Studijuoju
- ☐e) Aukštasis

5. Įvertinkite mokytojo padėjėjo vaidmenį, susijusį su mokymu ir mokymusi (Pažymėkite po vieną langelį kiekvienoje eilutėje).

	Niekada	Retai	Kartais	Dažnai	Visada
a) Kaip dažnai Jūs tikėtės, kad mokytojo padėjėjas pats pasirinks mokymosi metodus (pvz, aiškinimas, vaizdavimas ar pan.) ?	☐	☐	☐	☐	☐
b) Kaip dažnai Jūs tikėtės, kad mokytojo padėjėjas pats pasirinks mokymosi priemones?	☐	☐	☐	☐	☐
c) Kaip dažnai Jūs tikėtės, kad mokytojo padėjėjas rengs mokymosi priemones ?	☐	☐	☐	☐	☐

6. Įvertinkite mokytojo padėjėjo teikiamos pagalbos, susijusios su mokinio, turinčio specialiųjų ugdymosi poreikių, fizinėmis funkcijomis, dažnumą (Pažymėkite po vieną langelį kiekvienoje eilutėje).

	Niekada	Retai	Kartais	Dažnai	Visada
a) Pagalba klasėje	☐	☐	☐	☐	☐
b) Pagalba mokyklos aplinkoje	☐	☐	☐	☐	☐
c) Judėjimo pagalba kelyje į/iš mokyklos	☐	☐	☐	☐	☐
d) Kita	☐	☐	☐	☐	☐

7. Įvertinkite mokytojo padėjėjo vaidmenį susijusį su emocinio saugumo užtikrinimu (Pažymėkite po vieną langelį kiekvienoje eilutėje).

	Niekada	Retai	Kartais	Dažnai	Visada
a) Sprendžia konfliktus su mokiniais	☐	☐	☐	☐	☐
b) Motyvuoja, stengiasi sustiprinti savęs vertinimą	☐	☐	☐	☐	☐
c) Padeda palaikyti kontaktą su klasės mokytoju	☐	☐	☐	☐	☐
d) Padeda susirasti draugų, bendraminčių	☐	☐	☐	☐	☐

8. Įvertinkite skalėje, kurios funkcijos, atliekant mokytojo padėjėjo pareigas, Jūsų nuomone, yra svarbiausios (pažymėkite 1 – nesvarbu, 2 – mažai svarbu, 3 – vidutiniškai svarbu, 4 – svarbu, 5 – labai svarbu).

	Nesvarbu (1)	Mažai svarbu (2)	Vidutiniškai svarbu (3)	Svarbu (4)	Labai svarbu (5)
a) Pagalba mokantis	☐	☐	☐	☐	☐

b) Pagalba tenkinant fizinius poreikius	☐	☐	☐	☐	☐
c) Pagalba mokinio emocinei būklei	☐	☐	☐	☐	☐

9. Jūsų nuomone, specialiųjų ugdymosi poreikių turintis mokinys su kuo per pamoką bendrauja daugiausia? (Pažymėkite tik vieną langelį).

- ☐ a) Su mokytojo padėjėju
- ☐ b) Su mokytoju
- ☐ c) Vienodai intensyviai ir su mokytoju, ir su mokytojo padėjėju

10. Kaip Jūs manote, kaip dažnai mokytojo padėjėjas, sprendžiant aktualius pagalbos mokiniui klausimus, turėtų bendrauti su bendruomenės nariais? (Pažymėkite po vieną langelį kiekvienoje eilutėje).

	Niekada	Retai	Kartais	Dažnai
a) Su mokytoju	☐	☐	☐	☐
b) Specialiuoju pedagogu (vertinti, jei spec. pedagogo etatas yra mokykloje)	☐	☐	☐	☐
c) Logopedu (vertinti, jei logopedo etatas yra mokykloje)	☐	☐	☐	☐
d) Su tėvais	☐	☐	☐	☐
e) Su socialine pedagoge (vertinti, jei soc. pedagogo etatas yra mokykloje)	☐	☐	☐	☐

11. Kaip dažnai mokytojo padėjėjas dalyvauja mokinio popamokinėje veikloje (Pažymėkite po vieną langelį kiekvienoje eilutėje).

	Niekada	Retai	Kartais	Dažnai	Visada
a) Renginiuose	☐	☐	☐	☐	☐
b) Palydint mokinį į specialius užsiėmimus su logopedu ir pan.	☐	☐	☐	☐	☐
c) Ruošiant namų darbus	☐	☐	☐	☐	☐
d) Kita	☐	☐	☐	☐	☐

12. Ar, Jūsų nuomone, mokytojo padėjėjui reikalingas pedagoginis pasirengimas? (Pažymėkite tik vieną langelį).

- ☐ a) Taip, reikalingas pedagoginis profesinis išsilavinimas
- ☐ b) Taip, reikalingi pedagoginiai kursai, mokymai

☐ c) Ne, visas reikiamas kompetencijas galima įgyti mokantis savarankiškai ir darbo praktikos metu

13. Gal galėtumėte paminėti aktualiausias problemas, susijusias su mokytojo padėjėjo pagalba specialiųjų ugdymosi poreikių turinčiam mokiniui?

Įrašyti...

14. Jūsų nuomone, ar mokytojo padėjėjo darbas vertinamas? (Pažymėkite tik vieną langelį).

- ☐ a) Niekada
- ☐ b) Retai
- ☐ c) Kartais
- ☐ d) Dažnai
- ☐ e) Visada